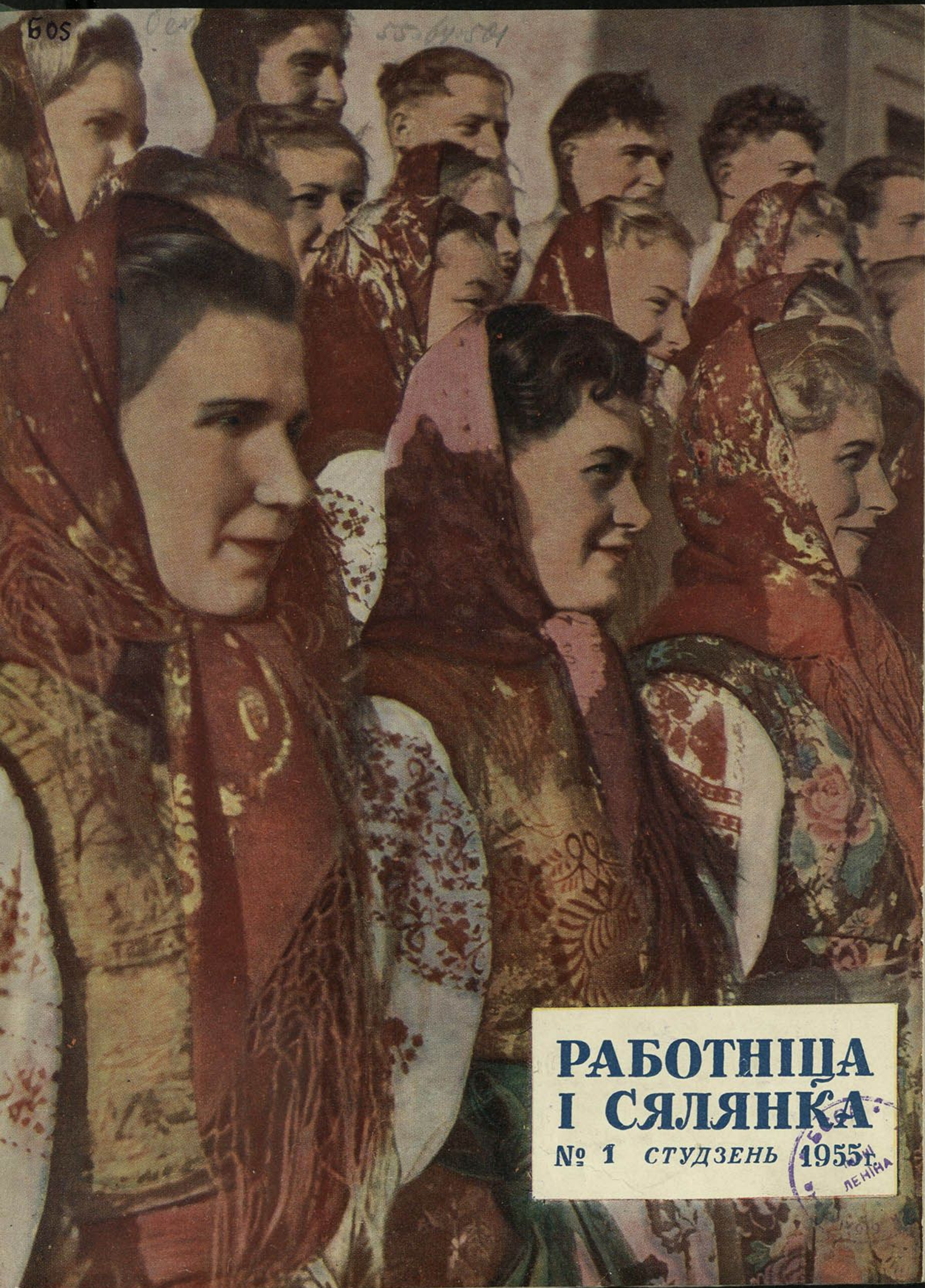

РАБОТНИЦА І СЯЛЯНКА

№ 1 СТУДЗЕНЬ 1955г.

ЛЕНІНА

У ІМЯ МІРУ І ДРУЖБЫ ПАМІЖ НАРОДАМІ

НАША Радзіма ўступіла ў новы, 1955 год у росквіце сваіх багатырскіх сіл, з найвялікшымі набыткамі, з непахіснаю верай у перамогу сваёй справядлівай справы, верай у тое, што кожны новы год будзе класіся цаглінай у цудоўны і светлы будынак, імя якому — камунізм.

Слаўна паслужыў нашай краіне мінулы, 1954 год. Совецкі народ, кіруемы загартаванай у баях за шчасце працоўных Комуністычнай партыі, здзейсніў велічныя справы, якія яшчэ больш умацавалі магутнасць нашай Айчыны. Слаўна паслужыў мінулы год і ўсяму лагеру міру, дэмакратыі і соцыялізму. Яшчэ больш умацаваліся непераадольныя сілы гэтага лагера, на чале якога стаіць Совецкі Саюз. Нас бязмежна радуе поспехі ў будаўніцтве новага жыцця, заваяваныя свабодным кітайскім народам, народамі Польшчы і Чэхаславакіі, Венгрыі і Румыніі, Балгарыі і Албаніі, працоўнымі Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі і Карэйскай Народна-Дэмакратычнай Рэспублікі. У непарушнай дружбе і ўзаемадапамозе народаў краін, якія складаюць пераможны лагер міру, дэмакратыі і соцыялізму, — залог новых перамог у барацьбе за шчаслівую будучыню чалавецтва.

Шырыцца і расце самы масавы і неадольны рух сучаснасці — рух за трывалы мир і дружбу паміж народамі. Пад яго баявыя сцягі становяцца ўсё новыя мільёны простых людзей усяго свету. Ніколі яшчэ сілы міру не былі так магутны і згуртаваны, як цяпер. Яны ўжо многае зрабілі ў імя таго, каб панаваў мир на зямлі і працвітаўа дружба паміж народамі. Дзякуючы намаганням міралюбівых дзяржаў у сярэдзіне 1953 года было пакончана з вайной у Карэі. Жэнеўская нарада садзейнічала спыненню васьмігадовай вайны ў Інда-Кітаі і пэўнаму ўрэгуляванню становішча ў гэтым раёне. З'явіліся магчымасці далейшага змяншэння напружанасці ў міжнародных адносінах.

Але ўсё гэта не да спадобы чорным сілам старога свету. Адчуваючы хісткасць свайго становішча, немінухасць пагібелі капіталістычнага ладу, яны ідуць на самыя адчайныя авантуры і правакацыі. Правячыя колы Злучаных Штатаў Амерыкі і іх заходнееўрапейскія партнёры скалачваюць агрэсіўныя блокі і групоўкі, пагражаюць развязаць новую сусветную вайну. Амерыканскія імперыялісты заключылі ваенную змову з чанкайшысцкай зграяй, накіраваную супроць свабоды і незалежнасці Кітайскай Народнай Рэспублікі. Агрэсіўныя імперыялістычныя колы зноў збіраюць і адраджаюць сілы разгромленага германскага фашызма, імкнучыся ператварыць яго ў сваю ўдарную ваенную сілу ў Еўропе. Парыжскія пагадненні, ініцыятарамі якіх з'явіліся ЗША, Францыя і Англія, прадугледжваюць рэмілітарызацыю Заходняй Германіі і ўцягненне яе ў ваенныя гру-

поўкі — у Поўночна-атлантычны блок і ў новаскалачваемы, так званы «Заходнееўрапейскі саюз». Гэтымі пагадненнямі ствараецца ваенны блок агрэсіўных колаў ЗША, Англіі і Францыі з германскім мілітарызмам, блок, які абстрае ўсю абстаноўку ў Еўропе, умацняе пагрозу новай сусветнай вайны.

Дзевяць год назад закончылася другая сусветная вайна. Развязаная, як і першая сусветная вайна, германскім мілітарызмам, яна прынесла еўрапейскім народам незлічоныя беды. Міралюбівыя народы не забываюць, што другая сусветная вайна знішчыла 50 мільёнаў чалавечых жыццяў, зруйнавала тысячы гарадоў і вёсак. Найбольшыя-ж страты панёс Совецкі Саюз. За гады вайны загінула 7 мільёнаў савецкіх грамадзян. Гітлераўскія захопнікі поўнасцю або часткова разбурылі і спалілі 1710 гарадоў і звыш 70 тысяч вёсак. Прамыя страты, нанесеныя нашай краіне фашысцкімі варварамі, склалі 679 мільярдаў рублёў. Ад рук гітлераўскіх катаў загінула 6 з лішнім мільёнаў палякаў; вялікія страты панеслі чэхаславацкі, французскі, англійскі і іншыя народы. Для самога нямецкага народа другая сусветная вайна скончылася нацыянальнай катастрофай.

Вось што прынёс народам германскі мілітарызм, які развязаў другую сусветную вайну. Вось для якіх чорных спраў імкнуцца зноў адраджаць германскі мілітарызм амерыканскія імперыялісты і іх хаўруснікі.

Натуральна, што міралюбівыя народы не могуць не лічыцца з небяспекай, звязанай з рэмілітарызацыяй Заходняй Германіі. Яны робяць усё для таго, каб не дапусціць адраджэння германскага мілітарызма, умацаваць сваю бяспеку і недатыкальнасць граніц. З усведамленнем свайго адзінства і згуртаванасці, сваёй магутнай і непераможнай сілы, з непахіснай рашучасцю яны змагаюцца за ўмацаванне міру ў Еўропе. І гэта бліскуча прадэманстравала Маскоўская Нарада еўрапейскіх краін па забеспячэнню міру і бяспекі ў Еўропе і прынятая ёю Дэкларацыя.

Народы Еўропы і ўсяго свету, усё прагрэсіўнае чалавецтва атрымалі ў свае рукі магутную зброю для разгрому ўсіх прошакаў падпальчыкаў новай вайны, зброю ў справе забеспячэння міру і бяспекі народаў. Гэтая магутная зброя — вынікі работы Маскоўскай Нарады еўрапейскіх краін. Прынятая ёю Дэкларацыя ўвойдзе важнейшым дакументам у гісторыю сучасных міжнародных адносін. Яна адлюстроўвае інтарэсы і надзеі ўсіх міралюбівых народаў, служыць справе барацьбы за мир і дружбу паміж народамі.

Дзяржавы — удзельніцы Маскоўскай Нарады еўрапейскіх краін — урачыста заявілі, што яны поўны рашучасці і надалей змагацца за стварэнне ў Еўропе сістэмы калектыўнай бяспекі, якая грунтавалася б на ўдзеле ўсіх еўрапейскіх дзяржаў незалежна ад іх гра-

DA 1977-12

БСС
1
1955

мадскага і дзяржаўнага ладу і стварыла-б аснову для трывалага і працяглага міру ў Еўропе. Стварэнне такой агульнаеўрапейскай сістэмы калектыўнай бяспекі поўнасю адпавядала-б патрабаванням умацавання міжнароднага супрацоўніцтва ў адпаведнасці з прынцыпамі павягі незалежнасці і суверэнітэту вялікіх і малых дзяржаў, а таксама неўмяшання ў іх унутраныя справы. Такая сістэма калектыўнай бяспекі ва многім палегчыла-б і магчымасць вырашэння германскай праблемы, паколькі яна стварыла-б умовы для аднаўлення адзінства Германіі.

Разам з тым, як гаворыцца ў Дэкларацыі, «народы нашых дзяржаў усведамляюць, што парыйскія пагадненні значна ўзмацнілі пагрозу новай вайны. Але яны не дапускаць таго, каб развіццё падзей застала іх знянацку».

Дзяржавы — удзельніцы Маскоўскай Нарады — заявілі аб сваім рашэнні ажыццявіць, у выпадку ратыфікацыі парыйскіх пагадненняў, сумесныя мерапрыемствы ў галіне арганізацыі ўзброеных сіл і іх камандавання, таксама як і іншыя мерапрыемствы, неабходныя для ўмацавання сваёй абароназдольнасці, каб абараніць мірную працу сваіх народаў, гарантаваць недатыкальнасць сваіх граніц і тэрыторый і забяспечыць абарону ад магчымай агрэсіі.

Дэкларацыя, прынятая на Маскоўскай Нарадзе еўрапейскіх краін, заканчваецца словамі, поўнымі веры, мужнасці і адвагі:

«Нашы народы ўпэўнены ў сваіх сілах, у сваіх невычарпальных рэсурсах. Ніколі яшчэ сілы міру і сацыялізма не былі такіма магутнымі і не былі так згуртаваныя, як цяпер. Усякія спробы напасці, развязаць вайну і парушыць мірнае жыццё нашых народаў сустраўняць сакрушальны адпор. І тады нашы народы, апіраючыся на спачуванне і падтрымку іншых народаў, усё зробіць для таго, каб знішчыць сілы агрэсіі і каб перамагла наша правільная, справядлівая справа».

Нашы народы хочуць жыць у міры і мець дружалюбныя адносіны з усімі іншымі народамі. Іменна таму, усямерна адстойваючы і далей інтарэсы міру і ўсеагульнай бяспекі, яны зробіць усё неабходнае, каб забяспечыць далейшы мірны шлях свайго развіцця і належную бяспеку сваіх дзяржаў».

Пасля заканчэння работы Маскоўскай Нарады па

ўсёй нашай неабсяжнай краіне пракацілася магутная хваля мітынгаў. Совецкі народ аднадушна падтрымаў Дэкларацыю ўрадаў дзяржаў — удзельніц Нарады — і поўнасю адобрыў меры, якія прымаюцца міралюбівымі народамі, каб да канца адстаяць свяшчэнную справу міру. З радасцю сустрэлі Дэкларацыю і народы еўрапейскіх краін і краін іншых кантынентаў. Яны бачаць у ёй і яе прапановах верны шлях прадухілення вайны, ясны шлях да міру.

Сілы лагера міру, дэмакратыі і сацыялізма незлічоныя! Яго магутнасць — перш за ўсё ў магутнасці вялікага Совецкага Саюза.

Дарогай бурнага росквіту, няўхільнага ўздыму і сусветна-гістарычных перамог ідзе наша сацыялістычная Радзіма. За мінулы год яе эканоміка і культура зрабілі новы крок наперад па шляху свайго магутнага развіцця. Радасных, натхняючых на новыя працоўныя подзвігі поспехаў дабіўся савецкі народ у ажыццяўленні велічнай праграмы, вызначанай Комуністычнай партыяй і Савецкім урадам у справе далейшага развіцця цяжкай індустрыі, крутога ўздыму вытворчасці прадметаў народнага спажывання і ўсіх галін сельскай гаспадаркі, павышэння матэрыяльнага добрабыту і культурнага ўзроўню савецкіх людзей.

Паспяхова выкананы вытворчыя планы нашай прамысловасцю. У строй дзеючых увайшлі новыя заводы і фабрыкі, гідраэлектрастанцыі і чыгуначныя магістралі, узведзены тысячы новых жылых дамоў, палацаў, ачагоў навукі і культуры. А як могуць не радаваць нас поспехі, дасягнутыя ва ўздыме сельскай гаспадаркі! Вядома, што ў 1954 годзе калгасы і саўгасы краіны датэрмінова выканалі план нарыхтовак і закупак збожжа, здалі ў дзяржаўныя засекі на сотні мільёнаў пудоў збожжа больш, чым на тую-ж дату ў 1953 годзе. У краіне павялічылася пагалоўе ўсіх відаў жывёлы. Значна перавыканана заданне па асваенню цалінных і абложных зямель.

Упэўнена глядзяць у заўтрашні дзень народы нашай краіны, усе народы краін лагера міру, дэмакратыі і сацыялізма. Вялікай і высокароднай справе будаўніцтва новага жыцця, барацьбе за мір і дружбу паміж народамі прысвячаюць яны свае аб'яднаныя намаганні. Іх справа — справядлівая справа міралюбівых народаў — перамога!

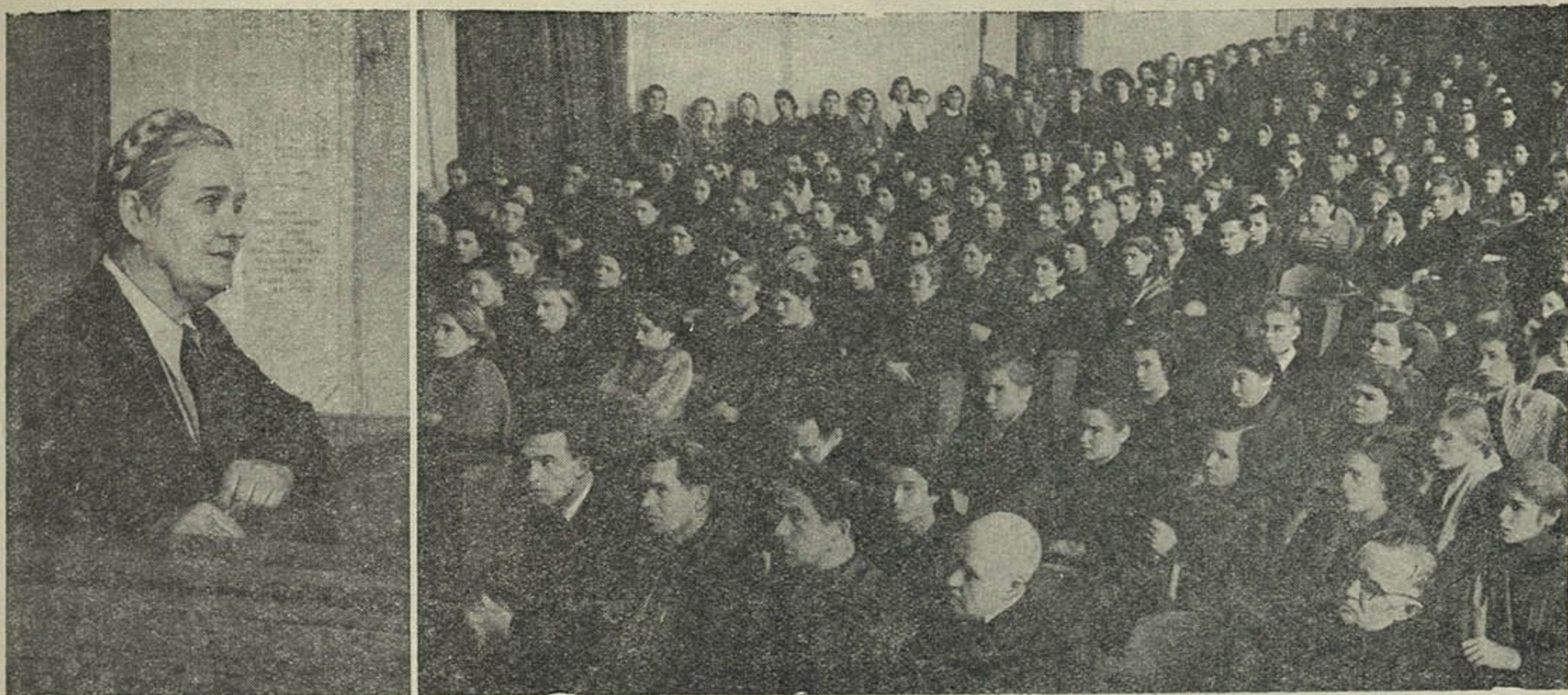
Артур ВОЛЬСКИ

НОВАГОДНЯЕ

Няхай-жа будзе
Новы год
для нас
шчаслівы і багаты.
А нехта
трызніць пра паход,
а нехта марыць
наш народ
зламаць,
закуць,
загнаць за краты.
Ці нам
палохацца
пагроз!
Ці нам
цягнуць
ярмо няволі!
О, не!

Нікому
і ніколі
сваіх дзяцей
прыгожы лёс
мы перайначыць
не дазволім.
А тым,
хто грозіць
скінуць атам,
а тым падпальшчыкам заўзятым,
што на вуголле дзьмуць упарта, —
ім прыгадаць,
напэўна,
варта
пра незабыўны
Сорак Пяты.
Мір
трэба нам.
Але,
калі
пацягне зноў

ваенным гарам,
мы апанемся ў шынялі, —
нам
і вайсковае
да твару...
Цішэй...
Куранты на Крэмлі
лічыць хвіліны пачалі.
Ва ўсіх краях,
па ўсёй зямлі
пачуюць зараз
іх удары.
А зоркі
водзяць карагод
над кожным домам,
кожнай хатай.
Няхай-жа будзе
Новы год
для нас
шчаслівы і багаты.

Мітынг у Мінскім педагагічным інстытуце імя Максіма Горкага, прысвечаны абмеркаванню Дэкларацыі ўрадаў СССР, Польскай Народнай Рэспублікі, Чэхаславацкай Рэспублікі, Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі, Венгерскай Народнай Рэспублікі.

Румынскай Народнай Рэспублікі, Народнай Рэспублікі Балгарыі і Народнай Рэспублікі Албаніі. Выступае кандыдат гістарычных навук Г. А. Кірыленка.

Фото У. Л. Дагаева

Мы папярэджваем!

Я — МАЦІ, такая-ж, як і мільёны іншых маці, гора-ча падтрымліваю рашэнне бюро Міжнароднай Дэмакратычнай федэрацыі жанчын аб скліканні Сусветнага кангрэсу маці. Я ведаю, што на гэтым кангрэсе прагучыць магутны голас жанчын усяго свету супроць вайны, у абарону сваіх дзяцей, за мір, бо мір — гэта жыццё.

Другая сусветная вайна, развязаная гітлераўскімі бандытамі, прынесла нам нечуваныя ахвяры і жахі, якія назаўсёды пакінулі жудасны след у сэрцах мільёнаў людзей свету. У той страшны і цяжкі час я страціла мужа — ён загінуў на фронце, абараняючы Радзіму, шчасце сваёй сям'і. За дзесяць год, што прайшлі пасля смерці мужа, я выгадала чацвярых дзяцей. Дапамагла мне ў гэтым наша родная савецкая ўлада.

Дзякуючы няспынным клопам Комуністычнай партыі і Савецкага ўрада аб хлебарабах, дзякуючы стваральнай напружанай працы калгаснікаў наш калгас ператварыўся ў буйную шматгалінавую грамадскую гаспадарку. Яго гадавыя прыбыткі паступова ўзрасталі і вылічваюцца ўжо мільёнамі рублёў. У 1954 годзе толькі за лён калгас меў прыбытку больш трох мільёнаў рублёў. Вялікае багацце прынеслі нам жывёлагадоўля, садоўніцтва, гародніцтва.

Мая сям'я складаецца з 5 чалавек, з якіх толькі трое працаздольных. За актыўны ўдзел у калгас-

най працы нам налічана больш 1150 працадзён. Толькі авансам мы атрымалі на працадзень па 5 рублёў грашыма, па 2 кілаграмы збожжа, па 3 кілаграмы бульбы, шмат корму для ўласнай жывёлы.

На тэрыторыі нашага калгаса працуюць дзве сямігадовыя школы, новы магазін, хата-чытальня, бібліятэка, сельсовет, радыёвузел.

І вось у той час, як мы будзем сабе і дзецям шчаслівую будучыню, заакіяўскія магнаты зноў забразгалі зброяй.

Я з дзецьмі далучаю свой голас да мільёнаў тых галасоў, якія прэчаць супроць вайны. Ад душы вітаю Дэкларацыю Маскоўскай Наряды еўрапейскіх краін, якая дае зразумець агрэсарам, што іх чакае крах, калі яны асмеляцца развязаць новую вайну. У гэтым мы папярэджваем іх. Я не пашкадую сіл, каб сваёй стараннай працай умацоўваць мір.

М. САУЧАНКА

Калгас імя Леніна
Рудкаўшчынскага сельсовета
Горацкага раёна.

Усе сілы — на ўмацаванне міру

ДВА месяцы назад я скончыла Гомельскую сярэднюю сельскагаспадарчую школу і зараз працую аграномам.

Успамінаю свой жыццёвы шлях. Пасля вайны я працавала звеннявой калгаса «Чырвоная Дуброва» Рагачоўскага раёна. Працавала шчыра. І праца мая атрымала вышэйшую ўрадавую адзнаку: у

1950 годзе мяне ўзнагародзілі ордэнам Леніна і прысвоілі званне Героя Соцыялістычнай Працы. Праз год я была выбрана дэпутатам Вярхоўнага Савета БССР.

У 1951 годзе калгас паслаў мяне вучыцца ў Гомельскую сельскагаспадарчую школу. Я з радасцю паехала. Зараз, пасля трох гадоў вучобы, я вярнулася да любімай справы — працы ў калгасе. Вярнулася, можна сказаць, новым чалавекам, куды багацейшым, чым была дагэтуль. А хіба ў мяне адной такі лёс у нашай краіне?

Мая дарога ў жыцці звычайная для кожнай савецкай жанчыны. І мы цэнім наша вялікае права ісці па гэтай сонечнай дарозе.

Зварот японскіх жанчын да жанчын усяго свету аб забароне атамнай і вадароднай зброі ўзрушыў сэрцы савецкіх людзей. Хіба можна роўнадушна чытаць пратэсты жахі, якія перажылі мірныя японскія людзі па волі амерыканскіх драпежнікаў?! Хіба можна сумленным людзям заставацца спакойнымі, хіба можна маўчаць?

Дэкларацыя ўрадаў еўрапейскіх дзяржаў, прынятая ў Маскве, заклікае працоўных усяго свету змагацца з каварнымі замахамі імперыялістаў на мірнае жыццё мільёнаў простых людзей.

З вялікай увагай прачыталі нашы калгаснікі гэтую Дэкларацыю.

Як і сотні мільёнаў простых людзей свету, яны ад душы вітаюць яе і абяцаюць самаадданаю працай змагацца за ўмацаванне міру.

Надзея ФІЛПАВА

В. І. Ленін і А. М. Горкі. Петраград 1920 г.

М. ГОРКІ.

В. І. ЛЕНІН

(Урывак)

ЧАЛАВЕК дзівосна моцнай волі, Ленін у найвышэйшай ступені валодаў якасцямі, уласцівымі лепшай рэвалюцыйнай інтэлігенцыі, — самаабмежаваннем, якое часта ўзыходзіла да самакатавання, саманявечання, да рахметаўскіх цвікоў, да логікі аднаго з герояў Л. Андрэева:

«Людзі жывуць дрэнна — значыць, я таксама павінен дрэнна жыць».

У цяжкім, галодным 19 годзе Ленін саромеўся есці прадукты, якія прысылалі яму таварышы, салдаты і сяляне з правінцыі. Калі ў яго няўтульную кватэру прыносілі пасылкі, ён моршчыўся, канфузіўся і спяшаўся раздаць муку, цукар, масла хворым або аслабелым ад недаядання таварышам. Запрашаючы мяне абедать да сябе, ён сказаў:

— Капчонай рыбай пачастую — прыслалі з Астрахані.

І, нахмурыўшы сакратаўскі лоб, скасіўшы ў бок усёбачныя вочы, дадаў:

— Прысылаюць, нібы пану! Як ад гэтага адвучыш? Адмовіцца, не прыняць — пакрыўдзіш. А вакол усе галадаюць.

Непатрабавальны, вольны ад звычкі да віна, тытуню, заняты з раніцы да вечара складанай, цяжкой работай, ён зусім не ўмеў клапаціцца аб сабе, але пільна сачыў за жыццём таварышаў. Сядзіць за сталом у сябе ў кабінёце, хутка піша і гаворыць, не адрываючы пярэ ад паперы:

— Добры дзень, як здароўе? Я зараз кончу. Тут адзін таварыш, у правінцыі, сумуе, відаць — стаіўся. Трэба падтрымаць. Настрой — не малая рэч!

Неяк у Маскве прыходжу да яго, пытае:

— Абедалі?

— Так.

— Не выдумваеце?

— Сведкі ёсць, — абедая ў крэмлёўскай сталовай.

— Я чуў — дрэнна гатуюць там.

— Не дрэнна, а — маглі-б лепш.

Ён зараз-жа падрабязна распытаў: чаму дрэнна, як можа быць лепш?

І пачаў злосна бурчаць:

— Што-ж яны там, умелага кухара не змогуць знайсці? Людзі працуюць літаральна да страты прытомнасці, іх трэба карміць смачна, каб яны елі больш. Я ведаю, што прадуктаў мала і дрэнныя яны, — тут патрэбен умелы кухар. — І — працытаваў, разважаючы нейкага гігіеніста аб ролі смачных прыпраў у працэсе харчавання і стрававання. Я спытаў:

— Як гэта вы паспяваеце думаць аб такіх рэчах? Ён таксама спытаў:

— Аб рацыянальным харчаванні?

І тонам сваіх слоў даў мне зразумець, што мае пытанне недарэчна.

Стары знаёмы мой, П. А. Скараходаў, таксама сормавіч, чалавек мяккай душы, скардзіўся на цяжар работы ў Чэка. Я сказаў яму:

— І мне здаецца, што гэта не ваша справа, не па характару вам.

Ён сумна згадзіўся:

— Зусім не па характару.

Але, падумаўшы, сказаў:

— Аднак успомніш, што Ільічу-ж таксама, напэўна, нярэдка даводзіцца трымаць душу за крылле, і — сорам мне слабасці сваёй.

Я ведаў і ведаю нямала рабочых, якім даводзілася і даводзіцца, моцна сцяўшы зубы, «трымаць душу за крылле» — насілаваць арганічны «соцыяльны ідэалізм» свой дзеля перамогі справы, якой яны служылі.

Ці даводзілася самому Леніну «трымаць душу за крылле»?

Ён вельмі мала звяртаў увагі на сябе для таго, каб гаварыць аб сабе з іншымі, ён, як ніхто, ўмеў маўчаць аб патаемных бурях у сваёй душы. Але аднойчы, у Горках, пачынаючы нейкіх дзяцей, ён сказаў:

— Вось гэтыя будуць жыць ужо лепш за нас; многае з таго, чым жылі мы, яны не адчуваюць, іх жыццё будзе менш жорсткім.

І, пазіраючы ў далеч, на ўзгоркі, дзе моцна асела вёска, ён дадаў у задуменні:

— А ўсё-такі я не зайздросчу ім. Нашаму пакаленню ўдалося выканаць работу, чужую па сваёй гістарычнай значнасці. Вымушаная ўмовамі, жорсткасць нашага жыцця будзе зразумета і апраўдана. Усё будзе зразумета, усё!

Дзяцей ён пачаў асцярожна, нейкімі асабліва лёгкімі і далікатнымі дакрананнямі.

Ленін з дзецьмі.

З карціны А. Варламава

Б Ю С Т Л Е Н І Н А

У ПАРЫЖЫ, сталіцы Францыі, была сусветная выстаўка.

Усе краіны прывезлі сюды паказаць узоры тых рэчаў, якімі яны славяцца. Для гэтых рэчаў пабудавалі спецыяльныя будынкі — павільёны.

Совецкі павільён можна было пазнаць здалёк: на даху яго ўзвышаліся дзве велізарныя фігуры — рабочага і калгасніцы. Яны былі адліты з нержавеючай сталі. У высока паднятых руках яны неслі перад сабой ззяючыя на сонцы серп і молат.

Унутры павільёна былі выстаўлены рэчы, якімі ганарыцца наша Радзіма.

А ў самым вялікім пакоі сярод жывых кветак стаяў бронзавы бюст Владзіміра Ільіча Леніна.

За час выстаўкі ў Совецкім павільёне пабывала шмат народу:

прыходзілі рабочыя, вучоныя, пісьменнікі, салдаты, сяляне, настаўнікі...

Аднойчы позна ўвечары, калі наш павільён ужо хацелі закрываць, прыйшоў сляпы. Яго вяла за руку жанчына з сумным тварам. Яна падвяла сляпога да бюста Леніна, а сама адышла ў бок.

Сляпы крануў рукой бронзавы бюст. Далонь яго сустрэлася з плячом Леніна. Тады сляпы пачаў падымаць руку, беражліва дакранаючыся да бронзы.

Служачы павільёна падышоў да жанчыны і спытаў:

— Хто гэта такі? Чаго ён хоча?

Жанчына адказала:

— Гэта мой муж. Яму на вайне выпаліла вочы.

Служачы зірнуў: замест вачэй у сляпога былі страшэнныя цёмныя ўпадзіны.

Жанчына сказала:

— Які ён быў моцны, калі-б вы ведалі!..

Сляпы падымаў худую сваю руку ўсё вышэй. І вось пальцы яго ляглі на цудоўны лоб Леніна — і затрымаліся надоўга...

Потым ён апусціў руку. Па твары яго павольна цяклі слёзы.

Жанчына сказала:

— Я не магла яму адмовіць у гэтым. Ён-жа ні разу не бачыў Леніна на партрэтах.

Сляпы ўсё яшчэ стаяў перад бюстам. Ён не выпіраў сваіх слёз. Некалькі раз падымаў ён руку, беражліва дакранаўся да твару Леніна і зноў стаяў нерухома, глядзячы проста перад сабой цёмнымі ўпадзінамі вачэй.

Нарэшце ён сказаў:

— Цяпер я бачыў яго. Я бачыў Леніна.

А. КОНАНАЎ

На камбінаце добра вядома імя куністкі Тацяны Ліньковай. Яе змена выконвае заданне на 130 прац. На здымку: зменны майстар Тацяна Лінькова (справа) і маладая работніца комсамолка Мая Падасевіч разглядаюць пражу!

За змену — больш нормы

МІНУЎ яшчэ адзін год маёй работы на камбінаце, сёмы па ліку. Успамінаю, як скончыла школу ФЗН і мяне паставілі прысучалкай да вінтаўшчыцы. Я старалася пераняць усе яе рухі, бо яшчэ тады зразумела, як многа значыць для прысучалкі і вінтаўшчыцы правільна выконваць ручныя аперацыі. А іх нямала.

Праз год стала за прадзільную машыну і вось ужо шэсць год рыхтую пражу.

Без дапамогі памочніка майстра Васілія Торцікава, майстра змены Паўла Кузняцова, нашых інжынераў і тэхнікаў я, вядома, не змагла-б абслугоўваць машыну так, як гэтага дабілася цяпер.

Я вучылася ў школе перадавога вопыту і ў гуртках тэхнімуму. Многа дало і знаёмства з вопытам лепшых прадзільшчыц краіны. Зараз вучуся ў шостым класе школы рабочай моладзі.

За адзінаццаць месяцаў мінулага года я сэканоміла 164 кг роўніцы, павысіла гатунковасць. З пачатку пяцігодкі дала звыш плана

Калектыў Гродзенскага тонкасуконнага камбіната настойліва змагаецца за палепшанне якасці прадукцыі, за зніжэнне сабекошту. Ткачы і прадзільшчыцы, усе работніцы стараюцца вынайсці новыя рэзервы павышэння прадукцыйнасці працы і абсталявання. Многія рабочыя камбіната выканалі свае пяцігадовыя планы. Ніжэй друкуюцца выступленні перадавых людзей камбіната.

каля сямі тон пражы. Зараз працую ўжо ў рахунак ліпеня 1955 года.

У павышэнні прадукцыйнасці працы вінтаўшчыц вялікае значэнне мае хуткасць машын. Доўга наш цэх працаваў не на поўную магутнасць. У мінулым годзе ва ўсіх машынах замянілі матары, павялічылася колькасць абаротаў верацёнаў, і гэта дало добрыя вынікі.

Разам з прысучалкай Нінай Чурукевіч мы да змены загадзя рыхтуем бабіны, разбіраем канцы нітак, вешаем бабіны на стойкі (ражкі) машыны, чым эканомім рабочы час. Пры зняцці гатовай пражы стараемся загадзя падрыхтаваць скрыні, патрончыкі.

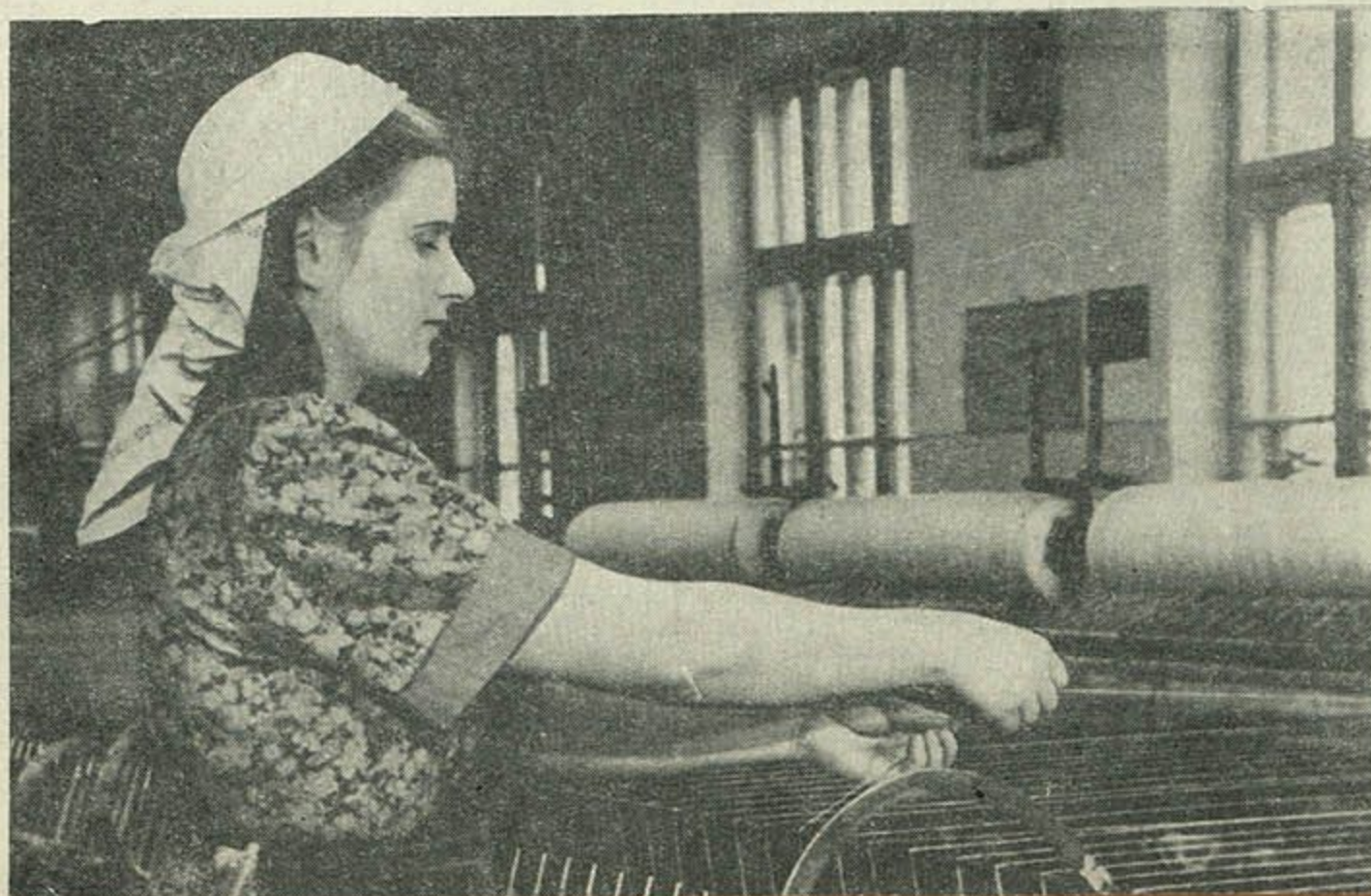
Толькі за кошт сэканомленага часу я дадаткова рыхтую 16 — 17 кг пражы за змену. Таксама працуюць Яўгенія Новікава, Мар'я Іванова і іншыя прадзільшчыцы.

У нашым цэху няма цяпер прадзільшчыц, якія-б не выконвалі нормы, а ў пачатку мінулага года такіх было 10 прац. Больш 60 работніц цэха павысілі сваю кваліфікацыю ў гуртках тэхнімуму. Таму наш цэх не толькі справіўся з заданнем, але за 11 месяцаў даў звыш плана 21 тону пражы і сэканоміў больш пяці з паловай тон сыравіны.

У сацыялістычным спаборніцтве за датэрміновае выкананне пяцігадовага плана мы, прадзільшчыцы, пастараемся выйсці на першае месца па камбінату.

Кацярына ШУРЫНАВА

Вінтаўшчыца Кацярына Шурынава за работай.
— Фото П. Нікіціна

Захаваем першыінство

ГРОДЗЕНСКИ тонкасуконный камбинат пачаў працаваць у 1947 годзе.

Аб росце камбіната можна меркаваць ужо з таго, што выпуск прадукцыі за апошнія гады павялічыўся ў 39 раз.

Зараз калектыў усе свае намаганні накіроўвае на тое, каб выканаць пяцігадовы план да 38 гадавіны Кастрычніка і к канцу пяцігодкі даць 260 тысяч метраў тканіны звыш плана.

Наш фарбавальна-аддзелачны цэх у гэтыя дні працуе з асаблівым натхненнем. Пераходны Чырвоны сцяг дырэкцыі і фабкома знаходзіцца ў нас ужо два месяцы. Ён прысуджаны за перавыкананне плана, эканомію матэрыялаў, павышэнне гатунковасці.

Каб адшукаць новыя крыніцы павышэння прадукцыйнасці працы, было вырашана правесці рад мерапрыемстваў, павялічыць магутнасць фарбавальнага абсталявання — дадаткова былі ўстаноўлены яшчэ дзве баркі, што дало магчымасць афарбоўваць у суткі ў два разы больш матэрыялу.

Затым паўстала пытанне аб павелічэнні прадукцыйнасці прамыўных машын. Прышлося перамяніць аддільныя валы, замест лёгкіх устанавіць цяжкія, якія мацней аддільваюць і лепш прамываюць тканіну. Гэтым новаўвядзеннем мы не толькі павысілі прадукцыйнасць працы, але і палепшылі якасць.

Мы маем невялікія магчымасці для павышэння прадукцыйнасці працы.

Тканіна, якая паступае з ткацкага цэха ў фарбавальна-аддзелачны, праходзіць да 15 розных працэсаў, перш чым трапіць на склад гатовых вырабаў. На кожнай аддзелцы ўстаноўлены розныя рэжымы для выпрацоўкі пэўнага колеру, гатунку. Усе рэжымы апрацоўкі тканіны перагледжаны і, дзе толькі з'явілася магчымасць, скарачаны, што павысіла прадукцыйнасць без зніжэння якасці.

Усе рабочыя нашага цэха вучыліся ў розных гуртках і прайшлі курс тэхнімуму. У тэхкабінеце пры камбінаце заўсёды ёсць патрэбныя наглядныя дапаможнікі і

літаратура. Вячэрнюю школу рабочай моладзі наведвае 136 рабочых.

Спаборніцтва толькі тады дае свае добрыя плады, калі рабочы бачыць вынікі работы сваёй брыгады, змены, калі ведае аб вопыце перадавікоў. Вось чаму цэхавы камітэт профсаюза рэгулярна наведвае аб рабоце лепшых, кожны месяц падводзіць вынікі спаборніцтва, заносіць прозвішчы перадавікоў на Дошку гонару.

У нас добра ведаюць лепшую стругальшчыцу Ніну Бутвілоўскую. Яна прыйшла на камбінат без спецыяльнасці, а зараз можа замяніць любога рабочага ў сухой аддзелцы. Ніна — і стругальшчыца, і прасайшчыца, і сушылшчыца. Яна выконвае заданне на 125 — 140 прац.

Пасля школы ФЗН прыйшла на камбінат Вера Апанік. Яна ў дасканаласці авалодала ткацкай справай. Яе вылучылі бракоўшчыцай. Вера — добры грамадскі работнік, выдатніца вучобы вячэрняй школы. Яе два разы выбіралі дэпутатам горсовета.

У цэху праводзіцца вялікая палітыка-выхаваўчая работа. У кожным адзеле і змене 2 — 3 разы на тыдзень праводзяцца гутаркі на розныя тэмы, чытка газет. Добра працуюць агітатары тт. Ягорава, Гарошка, Ільніцкі.

Вялікай любоўю ў рабочых карыстаецца наша насценгазета «Аддзелачнік», асабліва сатырычны лісток «Прапарка», якая адгукаецца на ўсе падзеі ў цэху і нікому не дае літасці. Рэдактарам насценгазеты і лістка выбрана тав. М. В. Русінава — работніца фарбавальнага аддзела.

Так з дня ў дзень калектыў нашага цэха змагаецца за няўхільны рост прадукцыйнасці працы, каб датэрмінова закончыць пяцігодку і захаваць першынство на камбінаце.

А. ІВАНОВА,

заг. фарбавальна-аддзелачнай
вытворчасці

С. ВІНАКУРАВА,

партгрупорг

Ткачыха Мар'я Рыбакова.

Даем звышпланавую прадукцыю

АМАЛЬ усе ткачыхі нашага цэха абслугоўваюць па два станкі. Наогул гэта не навіна ў ткацкай вытворчасці. Але мы працуем яшчэ больш ушчыльнена. Ткачыха, якая вырабляе драп, павінна абслугоўваць адзін станок, а сукно — два станкі. У мяне ж адзін станок запраўляецца драпам, а другі сукном.

Мне трэба выпрацаваць за змену каля трыццаці чатырох метраў тканіны, а я даю па сорок і больш метраў.

Было-б памылкаю думаць, што я перавыконваю план выключна за кошт асабістых намаганняў. У павышэнні прадукцыйнасці працы рашаючае значэнне мелі новыя пры-

стасаванні да механізмаў. Раней станкі працавалі з адной ўточнай вілачкай, якая спыняла станок, сігналізуючы аб абрыве ніткі. Вілачка ўстанаўлялася ў адным баку станка, і калі ўточная нітка абрываўся ўслед, станок працаваў упустую. Цяпер такія «рэгулятары» ўстаноўлены з абодвух бакоў машыны.

Шмат часу траціла ткачыха, каб адшукаць абрыў ніткі. Цяпер пущана ў эксплуатацыю семдзесят аўтаматычных разашукальнікаў.

Новаўвядзенні дазволілі павялічыць хуткасць ткацкіх станкоў з 84 да 89 абаротаў у мінуту, або выткаць за гадзіну звыш нормы чвэрць метра тканіны на станку. Калі гэтыя разлікі перавесці на ўсё абсталяванне, то за тры змены атрымліваецца значная лічба.

Крыніцай росту прадукцыйнасці ткачыхі з'яўляецца і рацыянальнае выкананне ручных прыёмаў працы. А гэтай справе мне давялося шмат павучыцца. Мы добра вывучылі самыя рацыянальныя прыёмы лепшых ткачых нашага цэха Скавародзінай, Маўрынай, Мартонік. Працуючы па іх метаду, я пачала менш траціць часу на ліквідцыю абрыву, на змену чаўнака. Гэта дазваляе мне здымаць дадаткова з абодвух станкоў пяць метраў тканіны за змену.

У нашым цэху так працуюць многія ткачыхі. Ніна Лось выканала план на 123 прац. і сэканоміла 76 кг пражы. Яе драп і сукно ідуць толькі першым гатункам. Наша брыгада за дзесяць месяцаў сэканоміла больш пяцісот кілограмаў пражы, перавыканаўшы заданне на 15,4 прац.

Поўгадавую норму новага года я ўжо выканала і абавязалася закончыць пяцігадовы план на шэсць месяцаў раней тэрміну.

Мар'я РЫБАКОВА

У тэхнічным кабінёце камбіната. Начальнік змесавага аддзела Аляксандра Кісялькова праводзіць заняткі.

Фото П. Нікіціна

Сіні Бор

І. КЛІМАСЬУСКАЯ

Апавяданне

Мал. С. Раманава

СТАЯЛА незвычайная для вясны гарачыня. Здавалася, што на дварэ не сярэдзіна мая, а разгар лета, ліпень.

Валерыя села на лаўку пад акацыямі, куды не даставала сонца, дастала з сумачкі пісьмо Сяргея, атрыманае раніцай, і яшчэ раз яго перачытала. «Учора чуў па радыё, — пісаў ён, — што «Авечая крыніца» будзе гатова к канцу сезона. Ты шмат працуеш зараз, мая Лаўрэсія, а я нічым не магу дапамагчы табе. У мяне таксама гарачыя дні, вясна канчаецца...» Мілы, родны Сярожа, ён нікога яшчэ не ведае, ён не ведае, што я ўсё вырашыла без яго...

Калі Валерыя паведаміла старой сваёй сяброўцы Насценцы Празоравай аб рашэнні пакінуць на некаторы час сцэну, тая спачатку жахнулася, а потым сказала нешта з класічнай трагедыі: «Валерыя, ён не ацэніць тваю ахвяру...» Валерыя шчыра рассмяялася насценькінай напышлівай сентэнцыі: «Дурненькая, якая-ж гэта ахвяра, калі я сама без яго жыць не магу».

Якая-ж, аднак, спякота! Ад гарачага асфальту вуліцы пыхае спёкай нават праз зялёную сцяну акацый. Роўна год назад у гэты дзень было холадна, напярэдадні прайшла першая навальніца, шумная, вясёлая. Валерыя вышла з тэатра ў самы лівень, лёгкае асенняе паліто хутка прамокла, яна крыху прастудзілася, балела горла. Калі Насценька Празорава пазваніла ёй і папрасіла прыйсці ўвечары на сямейную ўрачыстасць — дзень нараджэння бацькі, Валерыя спачатку ўпарта адмаўлялася, не хацелася ісці з завязаным горлам. Насценька-ж горача запэўнівала яе, што нікога, акрамя хатніх,

не будзе. І тады Валерыя згадзілася. Пазней высветлілася, што бацька без ведама сямейнага савета запрасіў сваіх заводскіх таварышаў па службе. Зірнуўшы на сябе ў пярдняй у люстэрка, Валерыя пастаяла хвіліну ў нерашучасці: здымаць павязку з горла ці ісці так? Потым пайшла так, не здымаючы.

Яна чамусьці адразу ўбачыла яго, раней за іншых, хоць у яго вонкавым выглядзе не было адметных рыс. Крыху вышэй сярэдняга росту, светлавалосы, светлавокі, ён раптам завалодаў яе ўвагай адразу і ўладарна. Назваўшы сябе, ён сказаў нічога не гавораваю актрысе фразу: «Я вас ведаю, шмат разоў бачыў», але Валерыя чамусьці пачырванела, як ад самай палкай пахвалы. У яго быў нізкі, вельмі чысты голас, і Валерыя падумала, што ён, відаць, спявае, а калі спытала яго пра гэта, ён рассмяяўся: «Што вы! Хіба толькі сп'яну...» Яна не здзівілася, калі іменна ён з усіх прысутных мужчын пайшоў праводзіць яе і калі, развітваючыся ля пад'езда, ён сказаў, на момант затрымаўшы яе руку ў сваёй: «Я хацеў-бы бачыць вас яшчэ...».

Назаўтра, вышаўшы пасля спектакля пад заслонку, яна ўбачыла яго. Ён стаяў у праходзе, пляскаючы ў далоні разам з усімі, і ўсміхаўся ёй адной.

Увосень Валерыя стала жонкай Сяргея. У гэтым скверы, у кветкавым кіёску, ён купіў ёй белыя і светлабэзавыя хрызантэмы, як быццам ведаў, што гэта яе любімыя кветкі. І тут-жа, калі ён ад'язджаў па камандыроўцы партыйнай арганізацыі на сяло, яны доўга хадзілі па пустых асенніх алеях, гаварылі і не маглі нагаварыцца, гаварылі аб розным, аб гадоўным маўчалі. Ён не клікаў яе з сабой. Яна не прасіла яго застацца.

Усю зіму і вясну Валерыя жыла пісьмамі і тэлефоннымі званкамі. Бывалі хвіліны, калі яна гатова была кінуць усё, забыць усё і імчацца на вакзал, на першы трапіўшы поезд. Нічэмная трыста кілометраў, што раздзялялі яе з Сяргеем, таілі ў сабе столькі суму, болю і холаду! Як прайсці іх і ці можна прайсці? Жыць без сцэны, без прывычных рэпетыцый, без гэтага радаснага хвалявання перад кожным спектаклем, без усяго, аб чым яна марыла ўсё жыццё, да чаго не магла прывычацца, як да шчасця, кожны дзень новага і нечаканага? Усю зіму і вясну ў ёй змагаліся два каханні. Між радкой сяржыных пісем яна бачыла яго сум, пустату яго вечароў дзесьці ў чужым доме, адчувала ўсё тое, што ён хацеў і не мог, не дазваляў сабе сказаць ёй. І трэба-ж было яму пакахаць чалавека з такой нязручнай прафесіяй! Быць-бы

Валерыі інжынерам, урачом, педагогам, аграномам... Сяргею яна не пісала пра гэта: яна ведала загадзя, што ён можа адказаць. Яна павінна была вырашыць усё сама, вырашыць, што для яе галоўнае, самае галоўнае, без чаго нельга жыць, дыхаць, працаваць...

...Цягнік уносіў Валерыю ў светлазлянёныя прасторы вясенніх палёў. З кожнай гадзінай усё бліжэй да страчанай дзесьці ў бяскрайніх лясах Палесся вёскі Сіні Бор. Валерыя раўніва разглядала праплываючыя міма сёлы: ці такія яны прыгожыя, як Сіні Бор, лепшыя ці горшыя?

Прыехала яна, калі ўжо згушчаліся змрокі над маленькім, зарослым ліпамі поўстанкам. Перад ад'ездам яна не пазваніла і не тэлеграфавала. Вельмі ёй хацелася здзівіць яго, і ўсю дарогу яна па-дзіцячаму радавалася, уяўляючы сабе яго здзіўлены твар і велізарныя, шчаслівыя вочы. Толькі цяпер, стоячы на пустым прыстанцыйным дварэ, яна ўпершыню падумала, што зрабіла глупства. Лаючы сябе за дзівацтва, яна падняла чамадан і пайшла да станцыйнага доміка. Насустрач ёй з ганка сышоў хлопчык з вудамі і вядзерцам. У яго Валерыя даведалася, што дарога, на якой яна стаіць, праходзіць праз лес і ўліваецца ў галоўную вуліцу Сіняга Бора.

Валерыя падзякавала хлопчыку і пайшла к лесу. У лесе вельмі пахла леташнім лісцем, аднекуль з гушчару цягнула халадком талай вады, чуліся нейкія незразумелыя шалахі, патрэскванне. Цэлы свет, незнаёмы лясны свет уладжваўся нанач, заціхаў паступова, ахутваўся халаднаватай вільготнай імглой.

Валерыя адчувала сябе крыху нядобра адна сярод гэтых глуха шумяўшых лясных сцен, але лес нечакана хутка скончыўся, і адразу за ім пачалася вясковая вуліца. Валерыя знайшла патрэбны нумар дома, напісаны белай фарбай проста на сцяне, уздыхнула і нямоцна пастукала ў драўляную брамку. За брамкай было ціха. Валерыя пастукала мацней і хутчэй адчула, чым пачула за спіной крокі і гарачы шэпт: «Валерыя!» Азірнулася парывіста і прыпала да яго грудзей, заплакала гарачымі, радаснымі слязамі, а ён усё гладзіў яе валасы і паўтараў адно і тое-ж: «Валерыя, Валерыя...» Яна ўзняла галаву і ўбачыла зусім блізка, побач яго велізарныя вочы, здзіўленыя і шчаслівыя. Сяргей адчыніў брамку, узяў жонку за руку і павёў, як маленькую, цераз двор, на высокія крыты ганак.

Адчыніўшы ключом дзверы, ён зноў павярнуўся да Валерыі, узяў яе рукі ў свае і глядзеў на яе, быццам ніяк не мог паверыць, што бачыць яе на самай справе: — Ты ведаеш, — чамусьці шэптам гаварыў ён, — мне здаецца, я зараз прачнуўся і... Валерыя хутка вызваліла рукі, прыўзнялася на наскі і абняла яго, прыціскаючыся шчакой да яго шчакай: — Які-ж гэта сон, Сярожанька, хіба жонкі ў сне сняцца? Ён ціха, шчасліва засмяяўся і пацалаваў яе цёплую, маленькую далонь.

— Усё не магу зразумець, — павольна сказала яна, — як я магла так доўга пражыць без цябе.

Раніцай Валерыя прачнулася ад таго, што Сяргей ціха, ледзь ступаючы, хадзіў па пакоі. Так яшчэ дома, у горадзе, ён хадзіў па кватэры, збіраючыся ўранні на завод. Валерыя прыходзіла з тэатра позна і спала пазней.

Праз вейкі яна ціхутка сачыла за мужам, стрымліваючы ўсмешку. Вось ён вышаў у прыхожую, прынёс гліняны збан і шклянкі, паставіў гэтае нескладанае начынне на пісьмовы стол і задумаўся, глядзячы ў акно. Потым асцярожна падышоў да Валерыі і пачаў глядзець на яе. У яе ад стрыманай ўсмешкі задрыжэлі вейкі.

— Я цябе разбудзіў? — спалохаўся Сяргей, нахіляючыся да яе, — вось мядзведзь!

— Ты што так рана? — спытала яна, смеючыся яго спалоху. — Сёння-ж нядзеля.

Аказалася, што сельскі каляндар адрозніваецца ад гарадскога. Поўжартам, поўсур'ёзна Сяргей растлумачыў ёй гэта. У яго голасе было засмучэнне, і Валерыю раптам балюча кальнула думка: «А ў мяне цяпер будзе каляндар гультая: суцэльныя чырвоныя лічбы!»

Валерыя вышла праводзіць мужа за брамку. Па вуліцы, пракладаючы першы ўзор па вільготным пасля начнога дажджу пыле, праехала зялёная паўтаратонка. Маладзенькі шафёр у цюбецэйцы ва ўвесь рот усміхнуўся Сяргею: «Таварыш дырэктар, я ў «Зару» падаўся!» Сяргей махнуў яму рукой, потым нешта ўспомніў, хацеў крыкнуць, але паўтаратонка была ўжо далёка.

— Ну, ідзі, таварыш дырэктар, — ласкава адштурхнула Сяргея Валерыя. — Па вачах бачу, што ты ўжо ўключыўся ў рабочы дзень.

Ён хутка пацалаваў жонку ў халодную шчаку, пайшоў было, потым вярнуўся і, па-блазенску азірнуўшыся, моцна прыпаў губамі да яе губ:

— Не сумуй, я пастараюся раней.

Яна стаяла ля весніц і глядзела яму ўслед. На павароце ён яшчэ раз азірнуўся і памахаў ёй рукой.

Потым Валерыя вярнулася ў пакой.

На пісьмовым стала Сяргея сярэд бязладна раскіданых папер, чарцяжоў, кніг у тонкай вазачцы стаяў бледналіловы бэз. Хто яго тут паставіў? Магчыма, сам

Сярожа? Наўрад. Валерыя раўніва зірнула на дзверы, за якімі пастуквалі абцасы, некалькі разоў жаночы голас крыкнуў: «Тата, тата, ды ўставай-жа ты, самавар закіпеў!» Голас быў прыемны, чысты, крокі лёгкія, дзявочыя. Сяргей неяк напісаў ёй, што гаспадаравы дачка надзіва красуня. Напісаў, відаць, проста так, у парадку інфармацыі. Але Валерыя ўспрыняла гэтую акалічнасць чыста па-жаночаму і зараз зірнула на вазачку і на бэз з прадуржасцю. Яна пераставіла вазачку са стала на акно і, падвезаўшы фартух, узялася за ўборку свайго новага жылля.

Убіраць, уласна кажучы, не было чаго. У пакоі стаяла шырокая канапа, на якой спаў Сяргей, два плечыныя крэслы і скромны пісьмовы стол. Падлога была чыста вымыта, ад дзвярэй да канапы і да стала бег вяселы, зялёны з чырвоным, палавік. Пылу нідзе не было, на вокнах — чыстыя жалезныя шторы. У пакоі, адчувалася, прыбіраюць кожны дзень і прыбіраюць з любоўю. Валерыя зноў пакасілася на вазачку з бэзам і ўголос засмяялася: «Якая-ж я, аднак, баба!» Яна надзела стракаты сарафан, завязала валасы такой-жа касынкай і вышла на ганак.

Дзверы хлева ў глыбі двара былі адчынены насцеж, адтуль да Валерыі даносіўся той-жа дзявочы голас, які яна чула ранкам. Цяпер голас быў сярдзіты, пакрыўджаны: «Божа, як-жа вы мне надакучылі!» Хутка дзяўчына сама стала на парозе хлева і, зажмурывшыся ад яркага дзённага святла, усміхнулася Валерыі:

— Добры дзень, я вас ведаю, вы Валерыя Аркадзьеўна, так?

Гэтая дзяўчынка, відаць, не любіла здзіўляцца.

— З кім гэта вы там змагаецеся? — спытала Валерыя, разглядаючы гэтую маленькую, падобную на прыгожанькую птушку, дзяўчыну з вачыма, махматымі ад нязвычайна доўгіх і пушыстых расніц.

— З трусікамі, — весела і ахвотна адказала дзяўчына, — бацька паехаў у раён і зноў пакінуў іх мне на апеку.

Яна ўладзілася на пярылах ганка і, прытуліўшыся шчакою да калонкі, пачала спакойна разглядаць Валерыю.

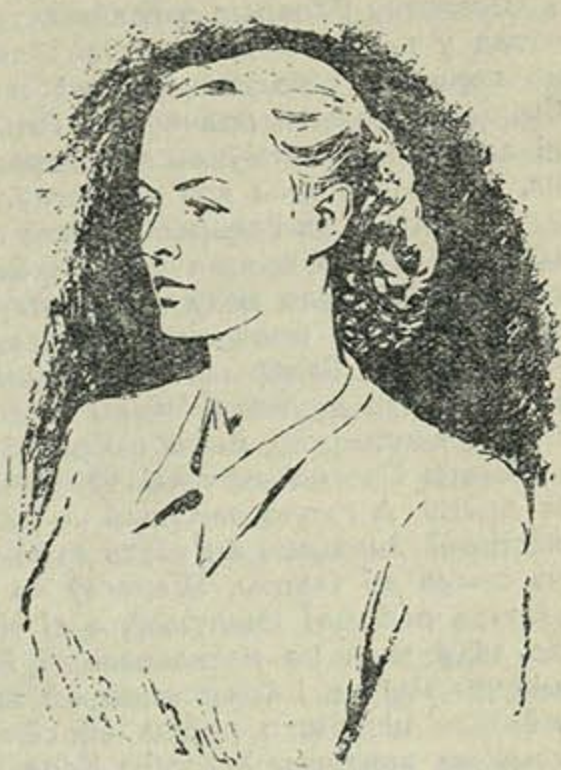
— Вы надоўга да нас? — спытала яна Валерыю.

— Назаўсёды, — сказала Валерыя спакойна і ўсміхнулася сваёй спакойнасцю: ці так прагучыць яе голас, калі яна скажа гэтае слова Сяргею? Наўрад.

Валерыя ніколі раней не жыла на вёсцы і цяпер прыглядалася да ўсяго з прагнасцю і цікаўнасцю.

У доме ўсе дні было пуста і ціха. Стары настаўнік паехаў на ўсё лета гасцяваць да сына кудысьці на поўдзень. Каця працавала ў піонерскім лагеры недзе, як яна казалы, за азёрамі, і тыднямі не з'яўлялася дома. А з'явіўшыся тут, яна ўносіла ў дом столькі смеху, бесталковых і мілых размоў, што Валерыя спачатку нават злавалася на яе.

Урываючыся да Валерыі без стуку, яна забіралася з на-

гамі на канапу і расказвала аб лагерных справах. Усё там было не па ёй. Начальнік — сухар, важатыя — манная каша, адны толькі піонеры — уцеха, чароўная дзетвара. Часам на яе раптам находзіў незразумелы настрой, і яна зусім заціхала. У такіх хвілінах яна любіла расказаць пра сябе, пра сваю сям'ю. У іх сям'і ўсе былі настаўнікамі: і бабуля, і дзядуля, і маці Каці, рана памёршая, і бацька яе, і браты. «Нейкая памешанае сямейства», — ласкава бурчэла Каця, і было ясна, што іншага лёсу для свайго сямейства яна не ўяўляе і не жадае. Сама яна таксама другі год настаўнічала.

Спачатку Валерыя з палёгкаю ўздыхала, праводзячы Кацю назад у лагер. У доме ўстанаўлялася звыклая цішыня, ніхто не парушаў таго спакою, які так берагла цяпер Валерыя, быццам баючыся прачнуцца. Гэты страх жыў недзе ў глыбіні яе душы, прытаіўшыся. Валерыя яшчэ не адчувала яго яўна, але перамагчы яго не магла.

У першы раз Валерыя адчула гэты страх у душы на другім месяцы свайго жыцця ў Сінім Бары. Прыбіраючы кнігі Сяргея, яна ўпусціла адну на падлогу. Падымаючы, яна няспрытна ўзялася за край пераплёту, кніга раскрылася, і з яе выпала газета. Валерыя машынальна падняла яе і разгарнула. Газета была двухтыднёвай даўнасці і на трэцім старонцы яе буйным шрыфтам было набрана: «Авечая крыніца».

Газеты Сяргей атрымліваў у МТС і кожны вечар прыносіў іх дамоў. А гэтую чамусьці не паказаў ёй. Баяўся ёй псаваць настрой? Значыць, ён увесь гэты час думаў, што яна ўсё яшчэ сумуе аб тэатры, аберагаў яе ад лішняга напамінання аб кінутае рабце? Ён думаў, а я? Не, я ні аб чым не шкадавала, ні ў чым не раскайвалася. Яна азірнулася ў думках на мінулы месяц, і ўпершыню ёй здалася, што ў доме стаіць мёртвая ціш, што рабіць ёй сёння больш няма чаго і чытаць не хочацца. Хоць-бы Каця прыбегла са свайго лагера, хоць-бы паштальён зайшоў пасядзець на ганку і паскардзіцца па-старыкоўску на свае хворыя ногі ды на суседскага сабаку. Усё-ж весялей!

І вечарам, калі да Сяргея прыйшлі старшыня калгаса, аграном і яшчэ нейкі злосны, рыжы мужчына, да гэтага часу не знаёмы Валерыі, яна не магла ўжо быць проста прыемнай гаспадыняй. Яна раўніва прыслуховалася да размоў мужчын. Раней яны для яе былі проста госці мужа, з якімі трэба быць ветлівай і старацца, каб яны не заўважылі яе незадаволенасці іх позімі, запоўнач гутаркамі. І аграном, і старшыня, і ўсе, каму ні прыходзілася ўдзельнічаць у гэтых поўгутарках, поўнарадах, здаваліся Валерыі аднолькава мілымі, сімпатычнымі людзьмі, і ўсе былі для яе на адзін твар... Усе яны былі з другога свету, з таго, куды Сярожа ідзе раніцай, адкуль яго часта па начах выклікалі злосныя тэлефонныя званкі, з таго свету, дзе нешта ўвесь час здаралася непрадбачанае, важнае і для яе сумнае, усё незнаёмае і незразумелае. А яна, Валерыя, жыла ў другім свеце, куды прыходзіў вечарамі і ён, забываючы часова пра свае балты і гайкі, гаручыя і змазачныя матэрыялы, гледзячы ёй у вочы гадзінамі, не адрываючыся, іграючы ёй гадзінамі на піяніна старога настаўніка, гаворачы ёй пра сваё каханне і пшчоту...

Прыслуховуючыся да рыкаючага голасу рыжлага, які наскокваў на старшыню, Валерыя раптам адчула сябе такой маленькай, такой непатрэбнай, што ёй захацелася кінуць усё і ўцячы далей ад гэтых сур'ёзных, занятых вялікай справай людзей. Ёй раптам пачало здавацца, што ўсе разумеюць і бачаць яе нікчэмнасць, пустату...

Позна ўвечары, калі госці пайшлі, Валерыя спытала Сяргея:

— Чаму ты схаваў ад мяне рэцэнзію?

Ён зусім па-блазенску збянтэжыўся, вінавата заўсміхаўся:

— Разумееш, Валечка, я...

Яна не дала яму дагаварыць, закрыўшы яго рот далонню:

— Другі раз каб гэтага не было!

Яна старалася быць па-ранейшаму вясёлай, ажыўленай, ёй было сорамна, што яна прыкідваецца, хавае ад яго сваю трывожу. А ён, чулы і ўважлівы, адчуваў нейкі надлом у яе настроі і трывожна пазіраў на яе, не адважваючыся задаваць пытанні.

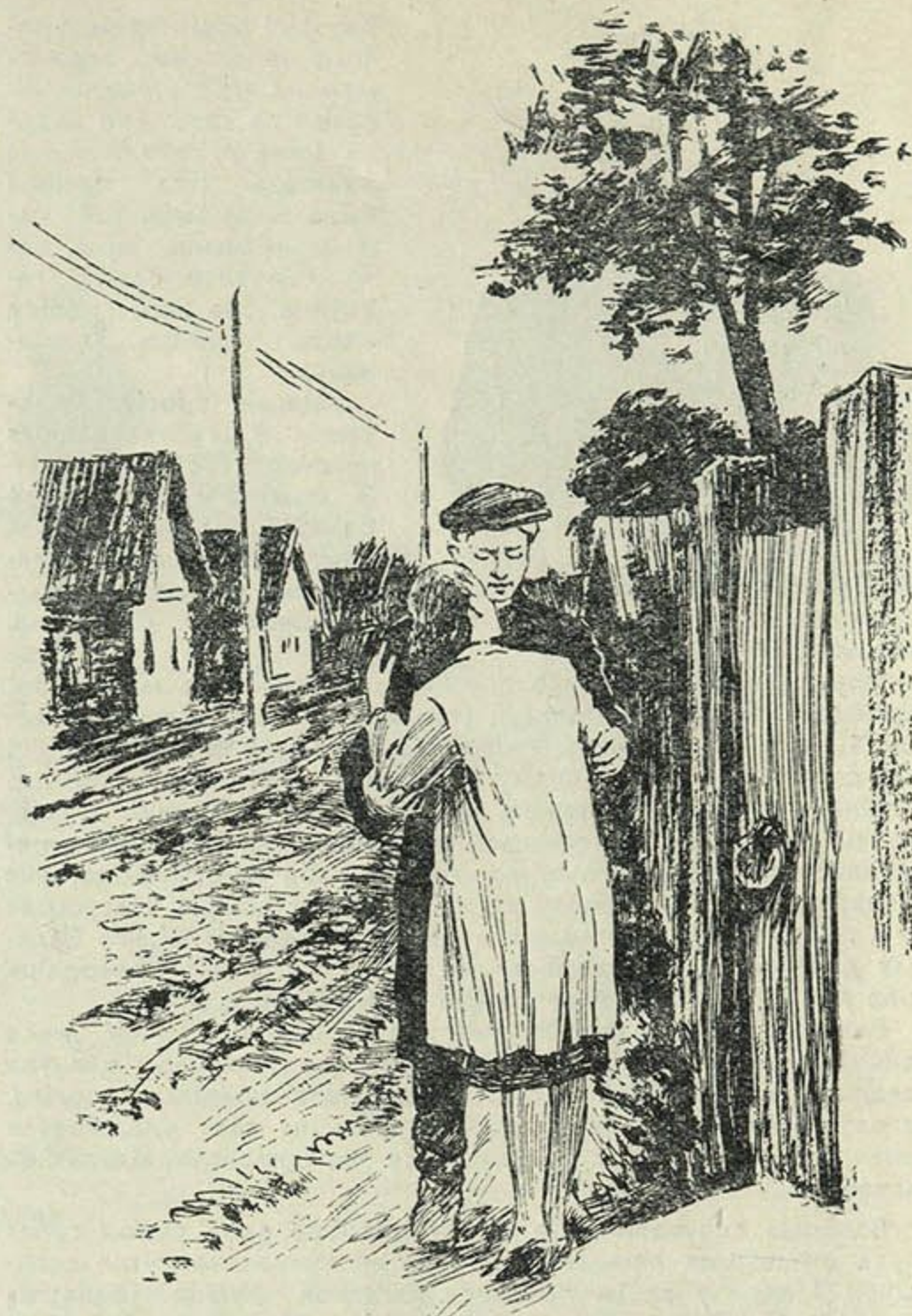
Раніцай ёй здалася, што яна зноў спакойная, што ўчарашні настрой — вынік звычайнай прафесійальнай зайздрасці актрысы да поспеху таварышаў. Яна нават назвала сябе «прэм'ершай ў адстаўцы» і, праводзячы Сяргея, сказала яму амаль шчыра:

— Ты не думай, Сярожа, я ні аб чым не шкадую.

Ён прыцягнуў яе да сябе, пацалаваў у скроні, як цалуюць дзяцей, і сказаў толькі:

— Жыццё яшчэ ўсё наперадзе.

Ён разумеў, што павінен прымусіць яе вярнуцца ў тэатр, павінен адмовіцца ад шчасця бачыць яе каля сябе заўсёды,

кожную хвіліну. І ён ведаў, што гэта немінуча, але ўжо цэлы месяц з дня на дзень адкладаў сваю, як ён іранічна называў, «фатальную размову».

Гэтым туманным жнівеньскім ранкам асабліва сумныя былі вочы Валерыі. Сяргею здавалася, што на іх таксама паў туман. Гаркаваты пах недалёкай восені ўжо стаяў у паветры, пахла яблыкамі, кропам і яшчэ нечым няўлоўным, дымам, ці што, з комінаў. На клёне ўжо з'явілася жоўтае лісце. Адзін лісток упаў і забытаўся ў лёгкіх, залацістых валасах Валерыі. Сяргею хацелася сказаць ёй, што з яе цяпер можна пісаць раннюю восень, да таго-ж падобны на восень туманныя шэрыя вочы і ціхая сумная ўсмішка Валерыі. Але сказаў ён зусім іншае:

— Валерыя, родная, нам трэба сёння ўвечары вельмі сур'ёзна пагутарыць. Я-ж усё разумею, я бачу...

Яна спалохана, у роспачы сціснула яго руку і паківала галавой:

— Не.

— Так, — настойліва, упарта паўтарыў ён, — так, Валерыя.

Адчуваючы, што зараз расплачацца, Валерыя хутка павярнулася і пайшла ў дом. Стукнула за ім брамка, яна здрыгнулася і, прысланіўшыся тварам да сцяны, гучна, не стрымліваючыся, заплакала. Было няцярпна шкада яго, сябе і страшна гэтай немінучай і бескарыснай «сур'ёзнай размовы».

Цэлы дзень Валерыя сланялася адна па пустых пакоях, у страху чакаючы вечара. Усё валілася з рук. Яна прабавала чытаць, але радкі ўцякалі ад вачэй, прабавала напісаць Насценцы Празоравай даўно пачатае пісьмо, але праз хвіліну расплакалася над ім і, разлаваўшыся на сябе, на сваю слабасць, парвала пісьмо на дробныя шматкі.

Увечары прыйшла дамоў Каця. З таго часу, як скончылася яе работа ў лагера, Каця цэлымі днямі і вечарамі прападала ў школе. Яна была на горла занята работай, аб якой ніколі толкам не паспывала расказаць Валерыі. Гурток юных натуралістаў, збор дружны і педсоветы — усё гэта ў яе блытаных паведамленнях перамяшалася разам і ўяўлялася Валерыі кругам цікавых, але страшэнна забытых заняткаў.

Каця ўбегла ў дом, напоўніўшы яго адразу шумам, смехам, спевамі. Доўга гримела ў кухні тазамі і вёдрамі, шумна

ўмывалася. Потым яна прыбегла да Валерыі, ружовая ад халоднай вады, з вільготнымі косамі і, радасна заплюшчыўшы махнатыя свае вочы, паведаміла:

— Вавёрку злавлілі! Усім класам лавілі, з ног збіліся, а ўсё-ж злавлілі!

Яна села побач з Валерыяй і прытулілася шчакой да яе пляча. Потым асцярожна паглядзіла халодную руку Валерыі і спытала:

— Сумна табе, Валечка? — і, уздыхнуўшы па-дзіцячаму глыбока, сама сабе адказала: — Вядома, сумна. Усё адна ды адна.

— Валя, скажы, ты вельмі вялікая артыстка?

Валерыя сумна ўсміхнулася:

— Наўрад. А што?

— Разумееш, я вось цэлае лета хачу цябе папрасіць і ўсё баюся, што ты не захочаш...

— Якая-ж я цяпер артыстка? — горка прагаварыла Валерыя.

Калі Каця, нарэшце, выклала сваю просьбу да канца, Валерыя абрадавалася. Не таму, што яна спадзявалася знайсці сабе справу ў кіраўніцтве калгасным драмкалектывам, а проста таму, што вось зараз яна пойдзе з дому і сур'ёзная размова з Сярожам, чаканне якой прымусіла яе сэрца сціскацца ў ледзяны змяртвелы камяк, сёння не адбудзецца. Няхай заўтра, паслязаўтра, але не сёння.

Каця звонка цмокнула Валерыю ў шчаку і радасна захапала ў далоні:

— Я адразу ўбачыла, што ты не задавака, што ты дасі згоду, і дзяўчатам абяцала цябе загітаваць, а сама ўсё-такі баялася, што не захочаш.

Валерыя слухала яе балбатню і пісала запіску Сяргею: «Пайшла з Кацяй на рэпетыцыю, не чакай мяне, кладзіся спаць». Падумала крыху і прыпісала дробнымі літарамі: «Усё добра, Сярожанька, вельмі цябе кахаю». Потым яна запудрыла сляды слёз, крыху падфарбавала збялелыя губы, надзела самую строгую, закрытую да падбародка сукенку і сказала Каці:

— Ну вось я і гатова.

— Ах, — шумна ўздыхнула Каця, — да чаго-ж ты прыгожая, Валечка. Толькі строгая вельмі, на Ярмолаву падобна.

Валерыя пачырванела ад гэтай наіўнай пахвалы і з жартаўлівай бурклівайсцю падштурхнула Кацю да дзвярэй.

— Хопіць балбатаць, страказа. Бяжы, пераапранайся.

Па дарозе ў клуб Каця не пераставала балбатаць.

— Не, ты падумай, — заглядала яна на хаду Валерыі ў твар, — ты толькі падумай, мы зоймем першае месца, і ўсе будуць гаварыць: «Мастацкі кіраўнік — Валерыя Аркадзьеўна Пятрова».

Валерыі ўспомніўся галоўны рэжысёр яе тэатра, які часта гаварыў ёй: «Вы, Лерачка (ён адзін называў яе гэтым поўзабытым дзіцячым імем), цудоўная, таленавітая актрыса,

але вы яшчэ больш таленавітая, як педагог, вы надзіва чула адзначаеце фальш!»

Праз поўгадзіны Валерыя ўжо была знаёма з усімі калгаснымі артыстамі. Яе разглядалі з адкрытай цікаўнасцю. Яна была для іх не друг, не таварыш і нават не памочнік, а проста «артыстка», якая яшчэ невядома як сябе павядзе. Валерыя села на шырокі падаконнік і папрасіла пачынаць сцэну.

Ролі свае ўсе ведалі добра, «Гразу» развучвалі ўжо даўно, і лічылі яе амаль гатовай, таму ўсе былі аздачаны і расчараваны, калі Валерыя пасля першай сцэны сказала:

— Наогул нядрэнна, але прыдзецца яшчэ шмат папрацаваць.

Ігралі дрэнна, з наіўнай стараннасцю, з поўным неразуменнем рэчы, але Валерыя не знайшла ў сабе даволі духу сказаць гэта адразу. Ды хіба патрэбна такая жорсткая ацэнка, ці на карысць яна?

Хлопец, які іграў Кулігіна, зусім не ведаў, куды яму падзецца свае вялікія, загарэлыя рукі, і трымаў іх граблямі. Ногі яго таксама касалапілі, чапляліся за крэслы, сталы, голас гучэў хрыпла, натужна і непрывычныя словы ён вымаўляў старанна, як чужаземец. К канцу сцэны ён выцер рукавом мокры лоб і так жаласна паглядзеў на Валерыю, што яна ледзь стрымала ўсмішку, ды не ўсміхнулася, а сказала:

— Ну, што-ж, нядрэнна. Крыху прыдзецца над мовай папрацаваць.

Хлопец заззяў і з трыумфам зірнуў на Кацю.

Кацярыну іграла Каця.

«А якія сны мне сніліся, Варанька, якія сны! — гаварыла Каця, знясілена і шчасліва ўсміхаючыся, — або харомы залатыя, або сады нейкія незвычайныя і ўсё пяюць нябачныя галасы, і кіпарысам пахне, і горы і дрэвы нібы не такія, як звычайна, а як на абразях пішущца. А то быццам я лятаю...».

І куды падзелася бесклапотная жвавая дзяўчынка, якая яшчэ тры гадзіны назад лавіла з юннатамі вавёрку і смяялася на ўвесь лес. Сядзіць перад Валерыяй вельмі прыгожы і вельмі няшчасны чалавек, і затоенай страсцю быў поўны яе сумны голас.

Рыжы Кулігін слухаў Кацю, падаўшыся ўперад і моцна закусіўшы губу. У вачах курносай, нечым вельмі падобнай на Насценьку, дзяўчыны цёпла блішчэлі слёзы. Астатнія сядзелі так, што Валерыя не магла бачыць іх твараў, але па затое-наму дыханню яна адчувала кожнага з іх і не гледзячы бачыла іх твары.

Дадому вярталіся пасля поўначы. І новыя вучні Валерыі праводзілі яе з Кацяй да самай брамкі.

А калі яна адчыніла дзверы, насустрач ёй памкнуўся Сяргей, як быццам ён увесь час стаяў за дзвярыма і чакаў яе. Яна ўзяла яго халодныя рукі і прыціснуўшы іх да палаючых шчок сваіх, сказала ціха і радасна:

— Усё добра, Сярожа, і не трэба, калі ласка, сур'ёзнай размовы.

Літаратура, якая асвятляе шлях

АМАЛЬ поўмесяца працаваў другі Усесаюзны з'езд пісьменнікаў у сталіцы нашай Радзімы Маскве. Сюды з'ехаліся пісьменнікі ўсіх рэспублік, абласцей і краёў Савецкага Саюза, віднейшыя прадстаўнікі пісьменніцкай грамадскасці краін народнай дэмакратыі, вядомыя ўсяму свету прагрэсіўныя мастацкія слова многіх капіталістычных дзяржаў — нястомныя барацьбіты за мір ва ўсім свеце.

Дзень адкрыцця выдаўся сонечны. Зацярушаны чыстым ззяючым сняжком блакітныя елкі ля свяшчэннага маўзалея, палыхаючыя, як крылі жар-птушкі, рубінавыя зоркі на старажытных крэмлёўскіх вежах, ветлівыя погляды гасцінных масквічоў — усё было непаўторна ўрачыстым і хваляючым. Яшчэ задоўга да адкрыц-

(Нататкі аб другім Усесаюзным з'ездзе пісьменнікаў)

ця з'езду пісьменнікі і госці запоўнілі Вялікі Крэмлёўскі палац. Колькі тут адбылося хваляючых сустрэч, знаёмстваў, колькі было моцных поціскаў рук, моцных сяброўскіх абдымкаў! На беламармуровых ступенях, дзе ступала нага вялікага Леніна, дзе стаяў акружаны прадстаўнікамі народа любімы Сталін, можна было ўбачыць, знаёмых да гэтага часу толькі па партрэтах, і кітайскую пісьменніцу Дзін Лін — аўтара шырока вядомай савецкаму чытачу кнігі «Сонца над ракой Сан-гань», і выдатнага паэта Чылі Пабла Неруда, палыманыя вершы якога аб Сталінградзе, аб барацьбітах за свабоду Іспаніі, аб барацьбе за

мір у нас ведаюць напамінь тысячы людзей. У ложах для гасцей сядзіць сівая жанчына ў зялёнай сукенцы. Строгі задумлівы твар, пільныя, праніклівыя вочы.

— Гэта Анна Зегерс, — шэпча хтосьці свайму суседу.

У вестыбюлі група казахскіх пісьменнікаў акружыла любімага савецкім народам слаўтага турэцкага паэта Назыма Хікмента. Многія з праходзячых нізка кланяюцца яму. Хікмет адказвае на прывітання адкрытай сяброўскай усмешкай.

Роўна а чацвёртай гадзіне дня ва ўрадавых ложах з'явіліся кіраўнікі нашай партыі і ўрада. Зала сустракала іх стоячы. Доўга не змаўкалі бурныя авацыі.

У прэзідыуме — любімейшыя народам пісьменнікі: М. Шолахаў, Я. Колас, А. Фадзееў, К. Федзін.

М. Ісакоўскі, А. Твардоўскі і многія іншыя, чые кнігі сталі настольнымі ў савецкага чытача.

Высокі гонар адкрыцця з'езду выпаў на долю старэйшай рускай пісьменніцы Ольгі Форш.

Доўга не змаўкаючымі воплескамі сустрэлі дэлегаты і госці з'езду сакратара ЦК КПСС П. Н. Паспелава, які зачытаў прывітанне Цэнтральнага Камітэта КПСС другому Усесаюзнаму з'езду пісьменнікаў. Словы прывітання ўсе прысутныя слухалі з велізарнай увагай, часта перапынялі чытанне воплескамі. У простых і ясных словах прывітання была глыбокая вера нашай партыі і народа ў творчыя сілы пісьменнікаў, у іх здольнасць стварыць такія натхнёныя кнігі, якія дапамогуць выхаваць чалавека будучага камуністычнага грамадства. У глыбокіх і праніклівых словах былі выказаны асноўныя задачы, якія стаяць перад нашымі пісьменнікамі, асноўныя творчыя прынцыпы сацыялістычнага рэалізму, якія асвятлялі нашай літаратуры шлях уперад.

Усе наступныя дні з'езд працаваў у Калоннай зале Дома Саюзаў. Аб тым, з якой увагай сачыў увесь наш народ за гэтай работай, сведчылі пісьмы і тэлеграмы, якія штогадзінна, штохвілінна паступалі ў адрас з'езду. Пісьменнікаў віталі калгаснікі і рабочыя з розных, нават самых далёкіх куткоў краіны, ім слалі свае прывітанні і найлепшыя пажаданні матросы і салдаты, якія ахоўваюць рубяжы савецкай Радзімы, настаўнікі і школьнікі, прафесары і студэнты, работнікі палярных станцый, дрэйфуючых у ледавітых шыротах поўночнага полюса. Газеты ў гэтыя

дні друкавалі шматлікія пісьмы чытачоў, у якіх людзі розных узростаў і прафесій прад'яўлялі да нашай літаратуры самыя высокія патрабаванні. Але чытачы не толькі пісалі; яны прысылалі дэлегацыі вітаць з'езд, перадаць яму свае высокія патрабаванні і пажаданні. Прадстаўнікоў Савецкай Арміі і флоту, пасланцоў профсаюзаў, вучоных горача віталі дэлегаты і госці з'езду.

Самымі хваляючымі былі хвіліны, калі ў залу паседжанняў увайшлі піянеры сталіцы. Нібы чырвоныя макі расцвілі навокал. Ззяючыя шчасцем юныя вочы. Цудоўная песня, якую звонкімі галасамі праспявалі дзеці сваім любімым пісьменнікам. Выбухі захаплення ў перапоўненай зале.

Такое-ж незабыўнае ўражанне засталася і ад дэлегацыі вучняў школ працоўных рэзерваў. Са сцягам наперадзе, пад пералівістымі гукі баяна, пад гром апладысmentaў прайшлі праз усю залу хлопчыкі і дзяўчынкі да трыбуны з'езду. Нібы само юнацтва разам з каштоўнымі падарункамі, зробленымі яго залатымі рукамі, унесла сюды будучыню нашай Радзімы. Пісьменніца Дзін Лін, што сядзела ў трэцім радзе, змахнула слязу, якая жывою іскрай успыхнула на яе смуглай шчаце. Заззялі, заіскрыліся вочы выпрабаванага камуніста і песняра рэвалюцыйнай Францыі Луі Арагона.

Гучаць знаёмыя словы песні Ісакоўскага «С одним желаньем, с думою одною...», і раптам у гэтай звычайнай, усім вядомай песні — нечаканы працяг:

«... На нас глядят с улыбкою умильной.

Прошли года... И вот за
столько лет,
Увы, о нас ни пьес, ни
кинофильмов,
Рассказов нет, и песен тоже
нет».

Па зале праносіцца смех, воплескамі перапыняецца амаль кожны радок песні.

Нягледзячы на ўсю прыўзнятасць і ўрачыстасць, з'езд праходзіў па-дзелаваму. Многія выступленні былі глыбока прадуманы, прадываваны самім жыццём, самай практыкай нялёгкай і адказнай літаратурнай працы.

У актыўнай размове прынялі ўдзел прадстаўнікі ўсіх брацкіх літаратур Савецкага Саюза, нашы дарагія зарубажныя госці. На ўласныя вочы можна было пераканацца, што наша літаратура — самая прагрэсіўная і перадавая, што ў яе вучацца жыццю і барацьбе мільёны перадавых людзей свету. Гэта падкрэслівалі і ўсе выступы на з'ездзе госці. Нашу літаратуру яны па праву называлі літаратурай, якая асвятляе шлях народам, што змагаюцца супроць капіталістычнага ўціску, за поўнае нацыянальнае і сацыяльнае вызваленне ўсіх народаў.

Радасна было ўсведамляць і адчуваць, што за граніцай з кожным днём становіцца ўсё больш нашых сапраўдных вялікіх прыцяцяў.

На з'ездзе мы даведаліся, што за пасляваенныя гады, паводле далёка не поўных падлікаў, на мовы розных народаў свету перакладзены творы каля тысячы савецкіх пісьменнікаў. Яны загучэлі на сарака чатырох мовах. Радасна было даведацца і аб тым, што многія з твораў нашых беларускіх пісьменнікаў занялі пачэснае месца на паліцах зарубажнага чытача.

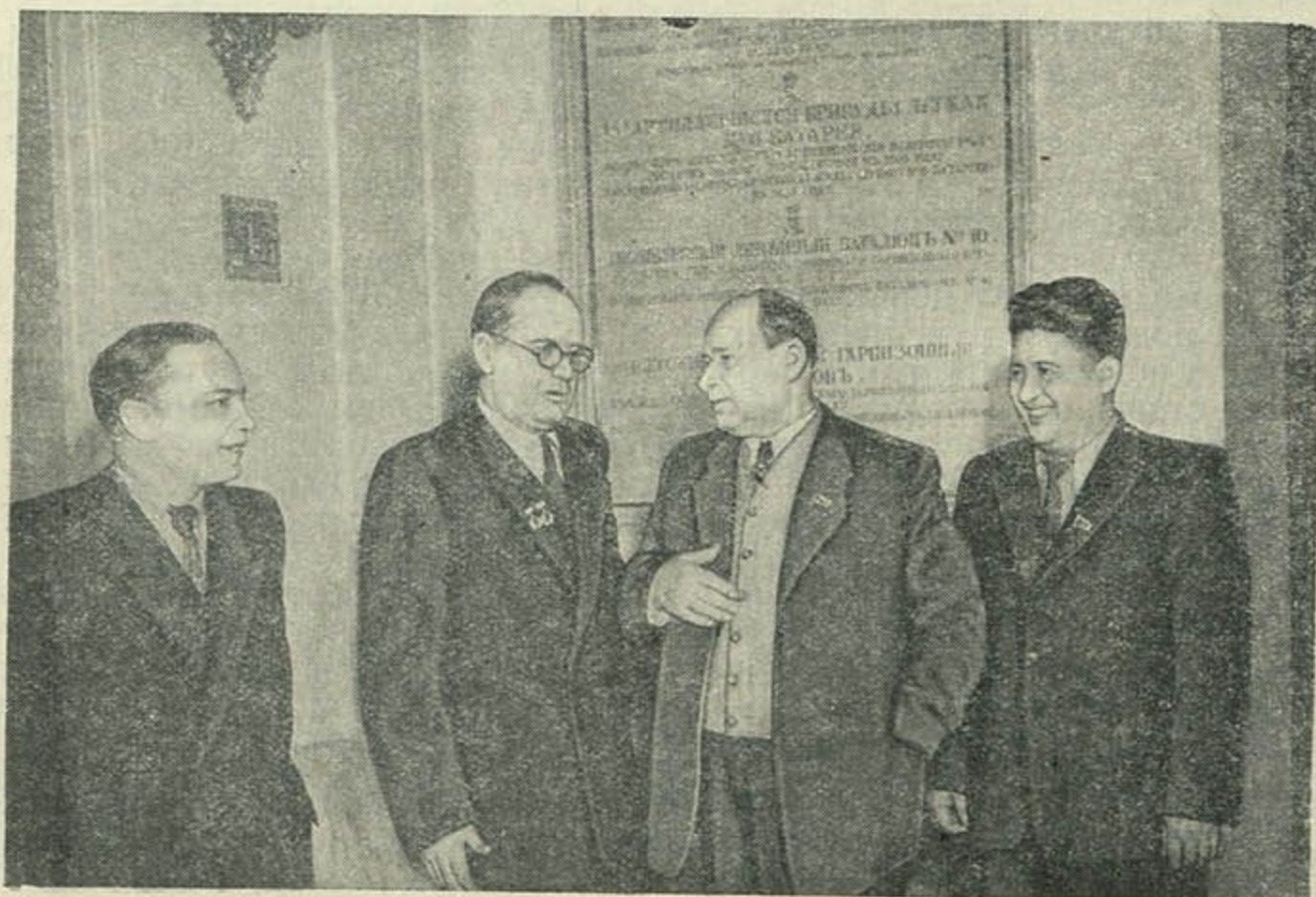
Вельмі цікавай і павучальнай была выстаўка. Тут можна было бачыць кнігу «Як гартавалася сталь» з прастрэненым пераплётам, а побач — пажоўклыя газетныя старонкі з вершам Янкі Купалы «Беларускім партызанам». У Вялікую Айчынную вайну проза і вершы хадзілі ў бой разам з байцамі нашай арміі, яны хадзілі ў бой і з воінамі гераічнай Карэі і з байцамі непераможанага ворагам В'етнама.

Цяжка пераказаць усе думкі і пачуцці, выкліканыя з'ездам.

Але самае выдатнае — гэта тое, што ў сэрцах пісьменнікаў умацавалася вера ў свае сілы, у творчыя магчымасці, крылатая мара аб вялікай будучыні роднай літаратуры, упэўненасць у тым, што гэтая мара будзе ажыццёўлена нашымі пісьменнікамі, яе невычарпальнымі маладымі сіламі.

Дм. КАВАЛЕЎ.

У Георгіеўскай зале Вялікага Крэмлёўскага палаца. Дэлегаты II Усесаюзнага з'езду савецкіх пісьменнікаў. Злева направа: А. Куляшоў, П. Броўка, Я. Колас, Турсун-заде.
Фото А. Усцінава і Ф. Кіслова

Лепшыя даяркі соўгаса «Чырвоная зорка» Клецкага раёна (злева направа): Ганна Сцібар, Лідзія Негра і Мар'я Мацуль.

Фото П. Нікіціна

Яны ідуць наперадзе

Іван БАЙКОУ

КАЛІ Лідзіі Негра сказалі, што яна заваявала пачэснае права прыняць удзел ва Усесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўцы, яна адчула сябе так, нібы нехта раптам узняў яе на вяршыню высокай залітай сонцам гары і адкрыў яе прагнату погляду ўсё хараство і веліч нашай неабсяжнай Радзімы. У яе жыцці было нямала радасных, хвалюючых падзей, але яшчэ ніколі яна не была так акрылена.

А хто-ж такая Лідзія Андрэеўна Негра? Простая даярка з соўгаса «Чырвоная зорка». Стала славутым, усімі паважаным чалавекам, адной з лепшых даярак рэспублікі. Дабілася рэкордных вынікаў: за год надаіла па 6607 кілограмаў малака ад кожнай з дзесяці замацаваных за ёю кароў. Гэта — працоўны подзвіг!

Сама Лідзія Андрэеўна свой поспех лічыць толькі пачаткам справы. Яна дабілася пачэснага права прымаць удзел ва Усе-

саюзнай сельскагаспадарчай выстаўцы не для таго, каб бравіраваць гэтым. Пагоня за славай не ў яе характары. Выстаўка патрэбна была ёй, як школа перадавога вопыту.

Вярнуўшыся з Масквы, Лідзія Андрэеўна доўга раілася аб нечым з галоўным зоатэхнікам соўгаса Міхаілам Мінавічам Грабко. Пазней прызналася адной са сваіх сябровак — Ганне Сцібар:

— Ёсць у мяне думка дзясці надоі да 8—9 тысяч кілограмаў.

— Думка смелая. Але як-жа яе здзейсніць? — запыталася сяброўка.

— Я ўпэўнена, што магчыма-сці ў нас ёсць: каровы нашы цудоўныя, кармоў удастатку. Значыць, усё залежыць ад таго, як мы будзем карміць, даглядаць, даіць кароў, як будзем выкарыстоўваць усе правілы нашай зоатэхнічнай навукі...

Ганна Сцібар — даярка не абы якіх здольнасцей. Усяго два гады, як прыйшла з паляводчай брыгады на ферму, але паспела многага дабіцца. За першы год атрымала ад кожнай з замацаваных за ёю кароў па 5.801 кілограму малака.

— Гэта табе проста пашанцавала, — гаварылі Ганне даяркі-«няўдачніцы».

— Усё можа быць, — хітравата ўсміхалася яна.

Яна верыла, што можа дабіцца большых поспехаў. У гэтым пераконваў яе вопыт Лідзіі Андрэеўны. Здолела-ж яна ўзяць ад сваіх кароў малака больш, чым любая іншая даярка. Дык чаму-ж не зрабіць гэтага ёй, Ганне Сцібар? Можа ўмельства не хопіць? Але ўмельства, як любіць гаварыць галоўны зоатэхнік, — справа нажыўная: сягоння няма, заўтра будзе.

Карацей кажучы, Ганна Сці-

бар смела ўзяла абавязацельства: да 1 кастрычніка 1954 года надаіць па 6 100 кілограмаў малака ад кожнай з дзесяці кароў.

Трэба было бачыць, з якой стараннасцю выконвала яна сваю цяжкую і кляпатлівую работу. Бывала, раней за ўсіх прыйдзе на ферму, вычысціць кармушкі, аўтапаілікі, дабляла вымые драўляную падлогу ў стойлах. Пачысціць, а калі трэба, і памые кароў, каб поўсць адлівала сталёвым бляскам.

Кожны новы дзень узбагачаў Ганну вопытам, падказваў ёй новыя магчымасці павелічэння ўдоў, і яна ўпэўнена ішла да мэты.

Урэшце надышоў час падвесці вынікі. Ганна склала доўгі слупок чатырохзначных лічбаў (апрача ўліку, які вёў загадчык аддзялення), падбіла баланс і канчаткова ўпэўнілася, што слова яе не разышлося са справай. Сярэднегадавы надоі на адну фуражную карову цяпер быў 6.263 кілограмы!

Дзевядаўшыся аб гэтым, даяркі фермы гарача віншавалі сяброўку з новай працоўнай перамогай. Мацней усіх паціснула руку маладой даярцы Адэля Іванаўна Драздовіч.

— Ад усёй душы радуюся твайму поспеху, Аня! — сказала яна. — Радуюся і зайздросчу тваёй маладосці...

* * *

Не так склалася жыццё ў Адэлі Іванаўны, як у Ані і яе аднагодка. Маленства і юнацтва сваё яна нічым добрым не можа ўспомніць.

Цяпер ёй каля пяцідзесяці год, але адчувае яна сябе поўнай сілы і здароўя. Любая справа гарыць у яе дужых, спрытных і нястомных руках. Працуючы поруч з Лідзіяй Негра, працавітая даярка няспынна павялічвае надоі. У 1954 годзе надаіла па 6 387 кілограмаў ад кожнай фуражнай каровы. Недарма-ж Адэля Іванаўна прымала ўдзел ва Усесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўцы, сваімі вачыма пабачыла сталіцу нашай Радзімы — Маскву.

Нібы з урачыстага свята, вярнулася славутая даярка з Масквы ў свой соўгас. Яшчэ шырэй выпрастала плечы, яшчэ ясней засвяціліся ў яе вачах радасць і шчасце.

Так, Адэля Іванаўна шчаслівая. Яе шчасце — у вялікай і плённай працы. Яна ганарыцца тым, што працуе на сябе, на свой вялікі народ. Яна любіць жыццё і працу, і зусім натуральна яе жаданне быць такой-жа дужай, як маладыя даяркі, яшчэ многа год аддаць самаму дарагому — сваёй бацькаўшчыне.

Сустрэкаючыся з такімі людзьмі, міжволі думаеш: гэта — людзі высокіх імкненняў, людзі, якія ідуць наперадзе.

НАЗДРАВАТЫ, падобны на рыжую брудную аўчыну, яшчэ ляжаў снег, а побач шчацінілася зялёная рунь. Мар'я блукала па ваколіцы, усё яшчэ не адважваючыся накіравацца ў майстэрню МТС. У хаце яна падмыла падлогу, выправіла ў школу брата, а сястру — на работу ў калгас. «Дзе-ж падзецца самой?» Яе з нястрымнай сілай пацягнула сюды, дзе праходзіла практыку. «Прагоняць ці не прагоняць?»

Непрыкметна для вартаўніка яна падыйшла да майстэрні. Прытулілася да сырой мураванай сцяны. Дзверы былі яшчэ зачынены. Першым, як заўсёды, павінен прыйсці старажыл — механік МТС Лакціёнаў, якога ўсе клічуць Мартынычам. Маладзёў заўсёды цягнуцца да спрактыкаваных пажылых людзей. Самі шмат перажыўшы, яны не асудзяць. Толькі Мартынычу і можна паверыць Мар'я сваё гора. Толькі-б хутчэй прыйшоў.

Дакучліва прыпаміналася маленства. Як аднавяскоўцы ўнеслі маці ў хату, паклалі на лаву, знялі шапкі... Як у расчыненае акно ўпырнулася ластаўка і замітусілася пад столлю, над калыскаю брата. Ён не паспяваў сачыць за ёю вачыма. Бездапаможна міргаў доўгімі павекамі. Пазней, калі памёр бацька, брат ужо тупаў вакол яго, клікаў... Мар'я замяніла яму маці і бацьку, гадала... І трэба-ж было здарыцца такому перад самымі экзаменамі. Сабрала цукру, белых сухароў, што давалі ў сталовай, шыйкаў купіла брату... Ну як не занесці, не парадаваць? І занесла. Ды па дарозе прастыла. Было холадна, куды халадней, чым сёння...

Яна зябка павяла плячыма і зноў аддалася ўспамінам.

Калі вярнулася ў школу, — трэсла, зуб на зуб не трапляў. Пачалася гарачка. Змералі тэмпературу. Паклалі ў бальніцу. Не больш тыдня праляжала. Трывожылася, распытвала сяброў, што новае прайшло. А ўсё-ж вышла нядобра. Без яе вывучалі ўзяты на час новы трактар «Беларусь». На экзамене прадстаўнік з цэнтра якраз гэты трактар прапанаваў ёй завесці... Рукі трэсліся. Матор маўчаў. І чуваць было, як нехта з камісіі сказаў: «Яна добра займалася, павінна ведаць». Здаецца, згарэла-б ад сорама, гатова была скрозь зямлю праваліцца. На вечары дырэктар выклікаў выпускнікоў, выдаваў дыпламы. Іграў духавы аркестр...

Да майстэрні падышоў Лакціёнаў.

— Што, дачка, мяне чакаеш? Замерзла?.. Пайшли пагрэцца, — спагядліва сказаў строгі механік.

Мар'я ўздрыганулася і спалохана зірнула на яго.

«Расказаць яму ўсю праўду, як ёсць? — секунду раздумвала яна, сціскаючы абветраныя губы. — А раптам прагоніць, скажа: навошта прыйшла, калі не маеш дыплама?»

— Мартынавіч, — стрымліваючы слёзы, загаварыла Мар'я. — Не праганяйце мяне...

І ўжо крокачы з ім побач, яна з большага пераказала ўсё, што здарылася ў школе. Як разам з іншымі механізатарамі скончыўшы вучобу, яна збянтэжылася

перад трактарам «Беларусь» і не атрымала дыплама.

У пакоі, які замяняў і кухню і сталовую, палілася пліта. Гаспадыня завіхалася са снеданнем. Мар'я заглядзелася на фатаграфію, што вісела ў прасценку. Малады хлопец з адкрытым прыгожым тварам чымсьці нагадваў Мартыныча.

— Мабыць, сын? — нясмела спыталася дзяўчына.

— Аляксаша Чэкан, наш брыгадзір. Расці, і ты такой станеш, — з усмешкай адказаў Мартыныч і звярнуўся да жонкі: — Прашу любіць і шанаваць — другі Аляксаша!

Тая адарвалася ад пліты, па-матчынаму затупала каля Мар'і. Але мужу запярэчыла:

— Ото-ж дзіва, Аляксаша! Той, бач, у якія багатыры вымахаў. Рослы, плячысты, сілішча. Цяпер партыец. Мой за яго паручаўся... А задумаў жаніцца, да яго-ж, Мартыныча, за парадай прыйшоў. Круглы сірата Аляксаша... Так пры Мартынычу і гадаваўся... Летась, калі вы практыку праходзілі, яго не было, сам вучыўся...

Яна дапамагла Мар'і зняць ватоўку, наліла ў таз цёплай вады і, разглядаючы госцю, усё яшчэ дзівілася:

— Шчупленькая ты, ледзь душа ў целе трымаецца. Табе-б шыццём заняцца ці па канцылярскай лініі... Трактарыстак, колькі живу, такіх не бачыла, хоць мы ўжо з трыццаць першага года жанатыя ды ўсё Мартыныч на МТС робіць. Ты хоць злуйся, хоць не злуйся, стары, а дзяўчыны трэба ў вочы праўду сказаць.

— Невялікі і Сашок быў, як да нас завітаў... Але калі адкрылася ў чалавеку любоў да машыны — быць яму механізатарам, — падбадзёрыў Мартыныч збянтэжаную дзяўчыну і, пасадзіўшы яе каля сябе, папрасіў жонку: — Ты па сваёй частцы нам дапамажы: накармі снеданнем. Ад гаворак сыты не будзеш.

Пасля снедання Мартыныч пайшоў да парторга, а з ім разам — да дырэктара МТС. Дзяўчыну аформілі на работу.

...Сонца ўзнялося з-за ўзгорка і зайграла вясёлкай у веснавой лужы. Мар'я заглядзелася і спаткнулася аб камень.

У майстэрні яе абступілі таварышы па школе.

— Эх, дзівачка! Ды я-б з мілай душой даў адсюль лататы, — казаў белабрысы хлопец з шустрымі чорнымі вачыма.

— Невялікае шчасце гэтую робу надзець ды век з ёю не разлучацца, — уторыў яму другі, паказваючы на зашмальцаваны камбінезон.

Але кожны шукае свайго шчасця ў жыцці. Пад канец дня ў Мар'і разбалелася пабітая аб камень нага, цела скавала стома, але яна была шчаслівая, калі Мартыныч, прымаючы яе на работу, значыў:

— Старайся, дачка! «Цярпліваць і праца ўсё перамогуць».

Не новая гэтая прыказка з вуснаў усімі паважанага механіка прагучэла для дзяўчынкі, як найпершы завет.

Мінула каля двух месяцаў. Падзьмулі студзёныя вятры, і

клейкія лісточкі на дрэвах, якія ледзь было не распусціліся, скручваліся зноў у тугія жгуцікі. На МТС прыбылі бульбасаджалкі «СКГ-4». Пачаўся падбор машыністаў.

— Гэтую машыну мы ў школе не вывучалі, — запратаставалі адны.

— Не выпрацоўка на ёй, — адны слёзы! — сцвярджалі другія.

— Хоць пень калаціць, абы час праводзіць, — сярдзіта пакасіўся на іх Лакціёнаў і ўпоўголоса спытаў Мар'ю: — Пойдзеш?

— Толькі-б справіцца, — амаль шэптам адказала яна.

Познім вечарам, калі ўсе разышліся, Мар'я разабрала незнаёмую машыну. Аднак сабраць аказалася горш. Здаецца, усё як трэба, усё на сваім месцы, а болцік заела — ні туды, ні сюды. Зноў разбірай, правярай. Ніхто над табой не стаіць, не падганяе. Можна адарвацца, пабегчы за Мартынычам. Ён дапаможа. «Хто сказаў, можна? — сурова пытаецца ў сябе самой Мар'я. — Прывыкнеш спадзявацца на дапамогу — сам застанешся няўмекай». Пальцы яе перабіраюць адну дэталю за другой, у галаву прыходзяць свежыя думкі. «Як добры баяніст павінен ведаць свой баян, умець яго настроіць, так і мне трэба ведаць бульбасаджалку». Ад гэтага параўнання нарадзілася мелодыя і, адчуваючы кожным нервам яе рытм, Мар'я зноў узялася за зборку.

Пачало світаць. Заспявалі птушкі. Падсвітваючы ім, пайшоў у ранні абход Мартыныч. Ubачыўшы Мар'ю, якая вяла бульбасаджалку, падумаў: «Маладзец, запамніла, што трэба перш абкатаць, самой выпрабаваць машыну».

— Як справы? — спытаў Мартыныч.

— Добра. Толькі мерная лента ўсё рвецца. Можна не так адрэгулявала.

— «Сем раз правер — адзін раз адрэж». Давай разам глянем.

У тую-ж раніцу Мар'я выехала ў калгас садзіць бульбу. Толькі ўзялася за работу, як набеглі жанкі і сталі сярод поля. Разгубілася дзяўчына-машыніст: «Няўжо сарвуць работу, — думала яна. — Яшчэ добра, што разам прыехаў Мартыныч... Ён не мітусіўся, не крычаў, сыпаў направа і налева прыказкамі і нечакана прапанаваў сабраўшымся:

— Давайце, бабанькі, хто хоча працаваць, займайце свае месцы. Вы рукамі, мы машынай. У каго лепш пойдзе, таму і садзіць. За суддзяў самі сваіх выбірайце, хто гадамі ды розумам старэйшы.

— Колькі жывем, бульбу рукамі садзілі. Загубіць машына насенне! — загаманілі жанчыны.

— А суддзя навошта? Няхай правярае, — настойваў механік.

Бульбасаджалка вытрымала выпрабаванне.

Потная, падобная на мокрага вераб'я, Мар'я забегалася за мернай лентай, затое і квадраты і глыбіня запраўкі бульбы былі бездакорныя. Бабулька-суддзя ішла па следу і толькі прыцмокнула губамі.

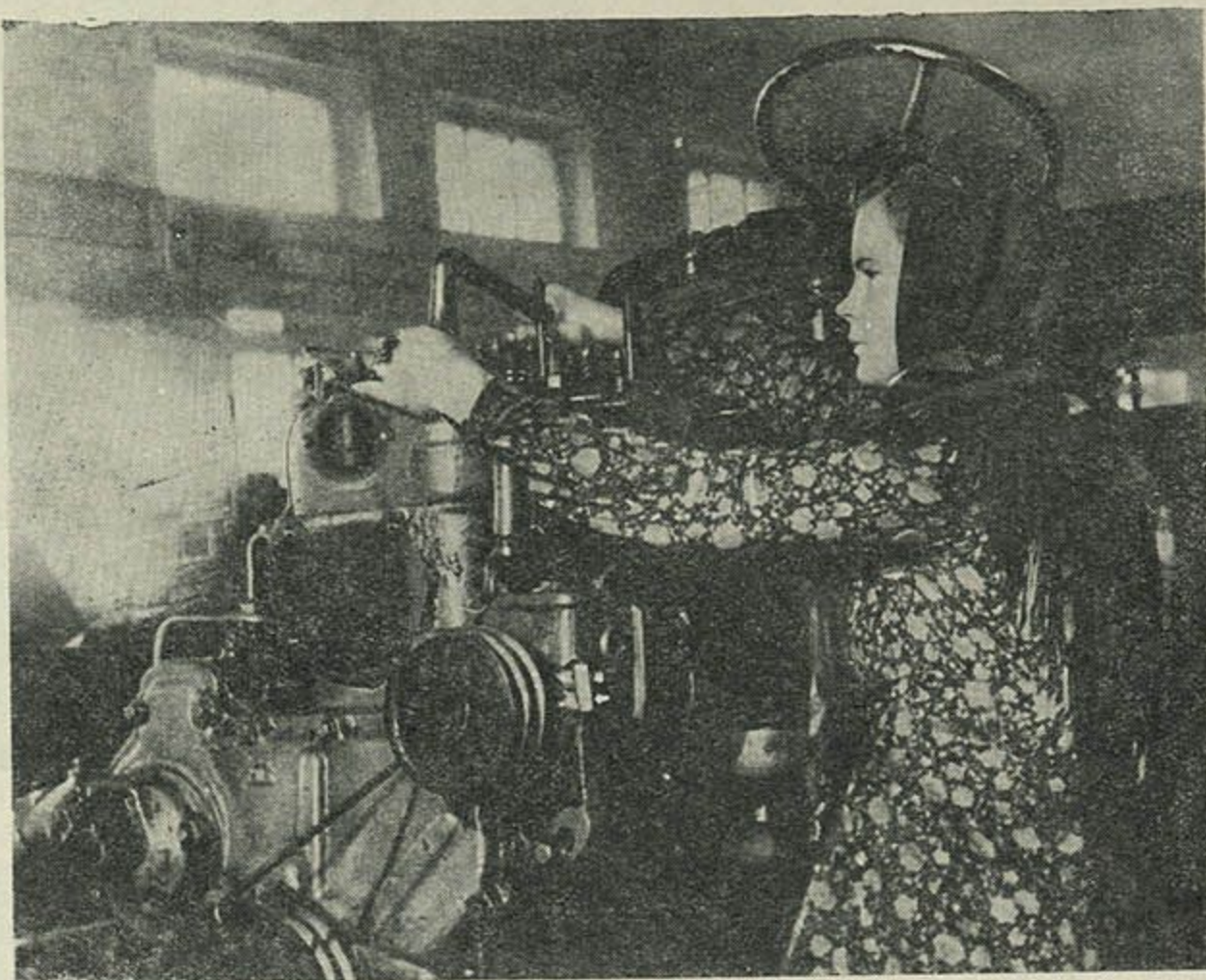
— Ну, што скажаш, бабуля?— звярнуўся да суддзі Лакціёнаў. — Быў час — шылі людзі рукамі. Як пашуюць, так і зносяць. А цяпер, глядзіш, вязуць і вязуць сабе з горада швейныя машыны. Зразумелі, дзе выгада...

Дома ў Лакціёнава з-за Марылі ішоў разлад з жонкай. Не верыла яна ў поспехі дзяўчыны, дакарала мужа: «Адурэў! Ціхоня Мар'я ды скромніца... Ні характарам ні здароўем на механізатара не выйшла». Не паверыла Лакціёніха і ўласнай дачцэ, якая настойліва клікала яе паглядзець першамайскі нумар на-сценгазеты на МТС. А прыйшла і ўбачыла: на шчытку ля ўваходу ў кантору і сапраўды вісіць гэтая газета. На відным месцы — партрэты з подпісам: «Раўняй-цеся на іх!» І побач у аднолькавых кружочках фатаграфіі лепшага брыгадзіра трактарнай брыгады Аляксандра Чэкана і самага юнага машыніста «СКГ-4» Мар'і Марцішка.

У другі раз мне ўдалося пабываць тут у канцы лета. Ішло жніво. Частыя дажджы перашкаджалі рабоце камбайнаў. На МТС толькі і гаворкі было, што пра гэта. Лакціёнаў, дырэктар, парт-орг — усе заняліся наладжваннем камбайнаў. Даведаўшыся ад іх, што Мар'я ўжо некалькі месяцаў працуе зменным трактарыстам у калгасе імя Калініна, я накіравалася туды. Дорогай трапляліся машыны, параконныя падводы, нагрудныя снапамі. На поўдні я ўбачыла хлопчыка на конных граблях і пачала распытваць пра трактарыстку. Ён важна выцер лоб выгараўшым рукавом гімнасцёркі і, ажывіўшыся, загаварыў:

— Трактар у яе новенькі «Беларусь» — з Мінскага трактарнага, на гумавых шынах... Кожны ранак Марыйка ў нашай рэчцы яго мые... Учора каля могілак арала і цяпер недзе арэ, а дзе — не скажу. Пойдзеце па полі — пачуеце...

Але на полі няспынна гулі жняўкі, камбайны, малатарні. Выхадзіўшы добрых сем-восем кілометраў, я апынулася ля вялікага масіва з маладымі дубкамі. З-за ўзгоркаў плылі хмары. Падзьмуў рэзкі вецер. Дубкі раслі па тры, па чатыры ў гняздзе. Прыціскаючыся адзін да аднаго, яны ледзь чутна перазвоньваліся пунсова-зялёнымі лісткамі. Былі яны такія свежыя і моцныя, так многа гаварылі розуму і сэрцу, што нельга было на іх наглядзецца. Раптам ля самага неба-схілу з'явілася рухавая кропка, якую спадарожвала цэлая чарада птушак. Яны то заляталі наперад, то варочаліся і кружыліся наўкол. Набліжаючыся, кропка расла, і хутка я пазнала той самы трактар, які шукала. За рулём, на высокім мяккім сядзенні была дзяўчына. Птушкі віліся над ёю, здавалася, краналі крыламі і дружна апускаліся на свежую баразну. Мар'я (я ніколі не сумнявалася, што гэта была яна) сядзела ў поўнаварота і сачыла за лямі. Форменная сіняя, яшчэ школьная, сукенка, белая паркалёвая хустачка — усё ў ёй было непаўторна мілым, прывабным. Праз не-

калькі хвілін Мар'я казалася мне, запрашаючы да сябе на трактар:

— Сядайце смела, не запэкаецца. Вось тут, у запасной скрынцы, я анучкі з сабою вазу. Дзе прыкмечу плямку, вытру. І рукі выціраю...

Мар'я Марцішка за рамонтам трактара.
Фото П. Нікіціна

Рана-раненька

Рана-раненька ў садочку
Я ўбачыла слядоўкі,
Хтось тут вечарам блудзіў,
Ля акна майго хадзіў.

Я пазнала — адгадала,
Так мне сэрца падказала:
Вечароваю парой
Тут хадзіў любімы мой.

Мусіць, доўга ад змяркання
Ён чакаў са мной спаткання
І хадзіў туды-сюды,
І пакінуў тут сляды.

Палажу на ўсе слядоўкі
Яблынь маладых лісточкі,
Каб вятры іх не змялі,
Каб дажджы не залілі.

Як прыду з калгаснай працы,
Буду імі любаватца,
Сяду кнігу пачытаць,
Буду мілага чакаць.

Учора маму я прасіла,
Каб яна мяне пусціла
Выйсці вечарам у сад —
Быў-бы любімы вельмі рад.

Мама строга прыказала,
Каб я позна не гуляла,
Не ішла каб да сяла —
Дома вечарам была.

Ой, няўжо ёй невядома,
Што уседзець нельга дома,
Калі любімы пад акном,
Калі хораша кругом!

А. СТАВЕР.

Маленькая, загарэлая, сінявокая, Мар'я ўся свяцілася, расхвальваючы новы трактар, раскажваючы пра сваю работу. — Бачыце, як зручна. Адзін робіш, без прычэпчыка, і глыбіня дастатковая. Праўда? Старшы трактарыст у мяне пажылы, слаўны чалавек. Усёроўна, што бацька. І Мартыныч нас не забывае... Пра брыгадзіра кажуць, што строгі, а па мне і ён добры. Правільна патрабуе. Атрымаў машыну — глядзі за ёю, адказвай. Старшы мой захварэў. Сёння і ноччу мне працаваць.

— І не баішся?

— Не, чаго там. Калі трохі і страшна стане, заспяваю, толькі паціху, каб хлопцы не чулі...

У гэты час я глянула на яе рукі. Правая — апухшая, з вялікім сіняком. Перахапіўшы мой позірк, дзяўчына пачырванела.

— Гэта вам, мабыць, на эмітэсе расказалі. Глупства, ужо не баліць... Ён-жа незнарок. Сам спалохаўся. Я ўнізе была, лямяхі завінчвала... А малады камбайнер Валодзя прыйшоў з нашым трактарам знаёміцца. Крануў педаль, лямяхі — брак... вось і дасталася, — яна міла ўсмінулася, паварушыла рукой. І тут жа затармазіла, лёгка саскочыла на зямлю, прыбрала з дарогі вялікі камень. Не прыкметна мы даехалі да канца поля. Новы заезд Мар'я рабіла не побач з паднятай баразной, а ўкругавую і пры гэтым растлумачыла:

— На крутым павароце моцна на муфту націскаюць: хутчэй зношваецца...

Шырокія цяжкія пласты зямлі, звываючыся на адвале, клаліся выгланцаванымі шнурамі.

— У гэтую палучку я, напэўна, шмат атрымаю, — уголас марыла Мар'я. — Куплю веласіпед... Сеў на яго — і дома... І кнігі куплю, каб чытаць і далей вучыцца.

3. БАНДАРЫНА

Гродзенская вобласць,
Гродзенскі раён,
Акцябрская МТС

ПЕРШЫЯ ПОСПЕХІ

(Агляд пісем, якія паступілі ў рэдакцыю)

Вялікім і знамянальным быў мінулы год для працаўнікоў калгаснай вёскі. Гэта быў год упартай працы за ператварэнне ў жыццё гістарычных рашэнняў партыі, у якіх былі паказаны ясныя шляхі крутога ўздыму сацыялістычнай сельскай гаспадаркі.

Вядома, якое вялікае значэнне для палепшання добрабыту савецкага народа мае рост прадукцыйнасці грамадскай жывёлагадоўлі. Партыя і ўрад заклікалі работнікаў гэтай важнейшай галіны сельскай гаспадаркі даць краіне больш мяса, масла, малака і іншых прадуктаў. Гэты заклік знайшоў жывейшы водгук.

На парозе новага года з розных куткоў нашай рэспублікі прыйшлі ў рэдакцыю пісьмы ад даярак, свінарак, цялятніц. Пісьмы гэтыя можна было б назваць своеасаблівай справаздачай. Чытаючы іх, адчуваеш, як далёка ўгару пайшлі нашы калгасніцы, як расце іх свядомасць і адказнасць за даручаную справу.

«Перш чым раскажаць аб сваёй рабоце, — піша Надзея Міхайлаўна Юшко — свінарка калгаса імя Молатава Шчучынскага раёна, — я хачу сказаць аб тым, што ўзняло мае сілы. Гэта меры, прынятыя партыяй і ўрадам для далейшага развіцця сельскай гаспадаркі. Не магла-ж я, савецкая жанчына, застацца ў баку. На заклік партыі і ўрада я, 62-гадовая старая, пасля цяжкой хваробы вярнулася на свінагадоўчую ферму, на якой прарабіла сем год».

Горача ўзялася за работу Надзея Міхайлаўна. У 1953 годзе ўсе замацаваныя за ёю 12 свінаматак далі за два апаросы па 23 дзела-вых парасяці. А калі вясной праўленне рашыла паставіць 34 свінні на адкорм, то ўсе прызналі, што лепш Надзеі Міхайлаўны ніхто іх не дагледзіць. І не памыліліся.

— Кожная знятая з адкорму свіння важыла не менш 190 кілограмаў, — піша тав. Юшко.

Калгас «1 Мая» Слуцкага раёна славіцца жывёлаводамі. Многія даяркі не раз займалі перадавыя месцы ў рэспубліканскім спаборніцтве. Сярод іх і Анатолія Гаўрылаўна Шутава.

«У адказ на рашэнні вераснёўскага Пленума ЦК КПСС я паставіла перад сабой задачу: надаць ад кожнай каровы па 2600 літраў малака», — піша Анатолія Гаўрылаўна.

Строгі распарадак дня, правільны рацыён, а галоўнае адданасць справе забяспечылі поспех. Анатолія Гаўрылаўна не толькі выкана-

ла, але і перавыканала ўзятае абавязацельства, надаўшы за год па 2876 літраў малака ад кожнай з 10 замацаваных за ёю кароў.

Чалавек без ведаў не можа быць майстрам сваёй справы. Гэта добра разумеюць перадавыя людзі вёскі. Вялікую дапамогу жывёлаводам аказвае зоаветвучоба.

Раіса Андрэеўна Сахноўская з калгаса імя Дзержынскага Бабруйскага раёна ў сваім пісьме раска-вае, як многа добрага прынесла калгасу дружба са спецыялістамі, выкананне ўсіх зоатэхнічных правіл. Малочна-тварная ферма № 1, за выключэннем вытворнікаў, не была племянной. Надой не перавышаў 600 — 700 літраў ад каровы.

«Пасля вераснёўскага Пленума, — піша Раіса Андрэеўна, — кіруючыся перадавымі метадамі

У калгасе «Новы шлях» Кобрынскага раёна Брэсцкай вобласці поўнаасцю механізаваны працаўнікі працуюць на свінаферме. Тут устаноўлены кормапрыгатавальны аграгат «КПК-1,5», зманціравана падвесная дарога, механізавана падача вады. Высокая механізацыя садзейнічае паспяховаму развіццю пагалоўя і адкорму свіней. Сельгасарцель здала летась у рахунак дзяржпаставак і па запуску больш 4 тон свінніны. Прыбыткі ад свінагадоўлі скла-дуць каля 200 тысяч рублёў. Зараз у калгасе 317 галоў свіней. Ферма поўна-асцю забяспечана кормам. На здымках: 1. Кіраўнік трохгадовых курсаў А. Е. Уга-лева (у цэнтры) раскавае аб кармленні свіней у зімовы перыяд. 2. У кормакухні свінафермы ўстаноўлены новы кормапры-гатавальны аграгат.

Фото В. Германа
(Фотахроніка БелТА)

раздою, я за 12 месяцаў надала ад 10 кароў 21 387 кілограмаў ма-лака».

Раіса Андрэеўна старанна да-глядае кароў у перыяд запуску, беражліва прымае кожнае цялё.

«Жывёла нашай фермы, — пі-ша яна далей, — добра забяспеча-на на зіму грубымі, сакавітымі і канцэнтраванымі кармамі. Каровы знаходзяцца ў ацепленых тыпавых кароўніках. На ферме электрыч-насць. Свой вопыт я перадаю ін-шым даяркам. Па 1600 — 1900 кг малака надалі ў нас даяркі Т. І. Бакач, Л. О. Бакач, А. Д. Ку-кабяка, К. П. Юшкевіч».

Аб тым, як важна практычную работу спалучаць з вучобай, піша і Надзея Макараўна Раманоўская — даярка калгаса «Чырвоны Каст-рычнік» Берастовіцкага раёна:

«Калі я першы раз прыйшла на ферму, мне здавалася, што даволі мець корм, каб забяспечыць высо-кія ўдоі. Але хутка пераканалася, што не толькі кармы адыгрываюць важную ролю ў павышэнні малоч-най прадукцыйнасці. На зоатэхніч-ных курсах, якія ў нас працавалі рэгулярна, я даведалася, што кар-міць кароў трэба таксама ўмеючы. Чым больш важыць карова, чым больш дае малака, тым больш і кармоў ёй трэба даваць».

Зоатэхнік раіў прыглядацца да кароў, вывучаць іх звычкі. Я, на-

прыклад, заўважыла, што адна з маіх кароў лепш паядае кармы, калі ёй даць не ўсю норму адразу, а ў два прыёмы.

Летась мы даілі кароў па тры разы толькі ў малочны час, пасля ацёлу. Сёлета па тры разы даілі на працягу ўсяго года, і ўдоі павялічыліся».

За Надзеяй Макараўнай замацавана 14 кароў. Сярэдні гадавы ўдой на карову ў 1953 годзе быў 1609 кг, у 1954 годзе — 2077 кг.

Значна палегчае працу механізаваная падача кармоў.

«Я працую свінаркай семі год. Мне ўжо 60 год, але з кожным годам я маладзее, бо працаваць на ферме стала куды лягчэй, — піша Е. Вайтуховіч з калгаса імя Будзённага Пружанскага раёна. — Корм не трэба насіць рукамі, ён сам бяжыць па падвеснай дарозе ад кормакухні да свінарніка. Я

клапачуся аб тым, каб парасяты мае былі чысценькія, своєчасова накармленыя і дагледжаныя».

Добрая работа прыносіць і добры прыбытак. Тав. Вайтуховіч толькі дадаткова атрымала 3 парасяці па 2 пуды вагой.

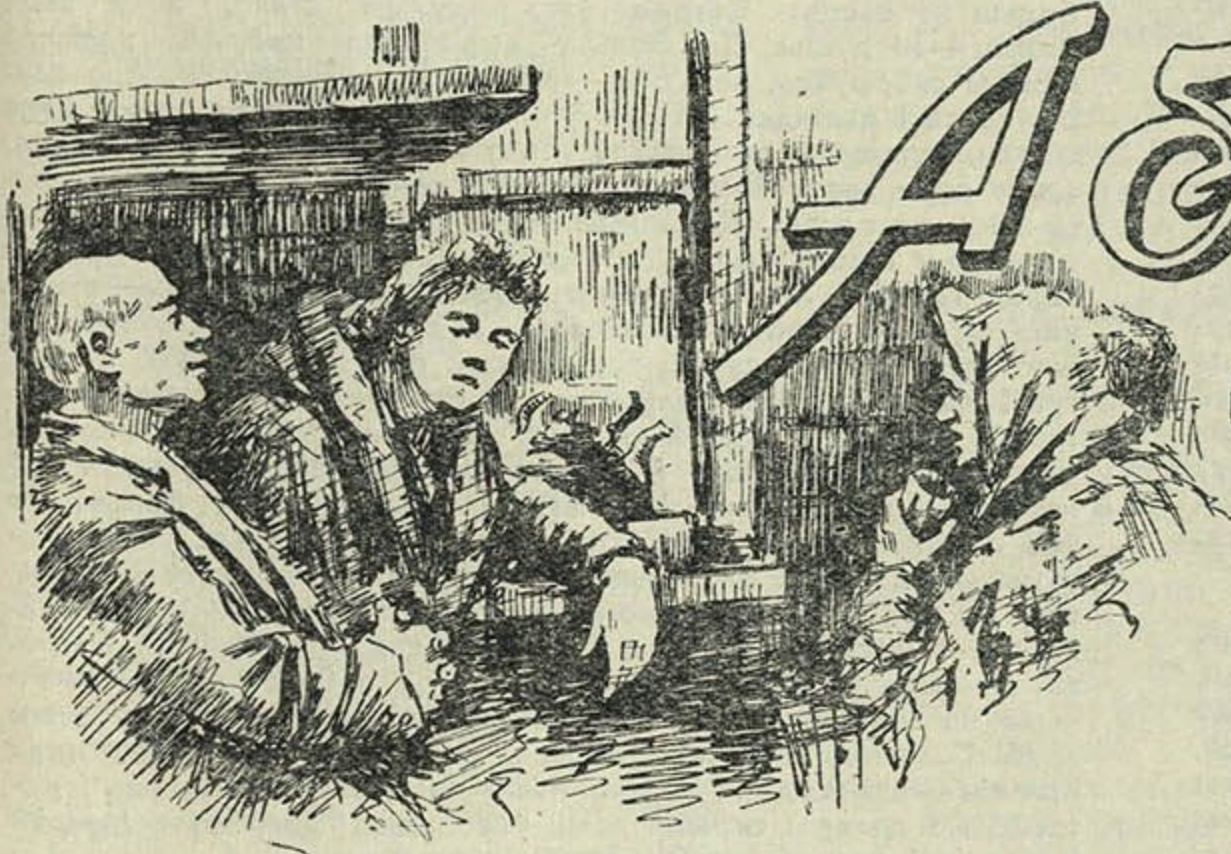
Вялікай школай для нашых жывёлаводаў з'явілася Усесаюзная сельскагаспадарчая выстаўка.

15 год працуе даяркай Любоў Радзінаўна Талпека (калгас «Большэвік» Старобінскага раёна). Ад кожнай каровы яна атрымала па 2055 кг малака пры агульным па калгасу ўдой ў 985 кг. За гэта яна была накіравана на Усесаюзную сельскагаспадарчую выстаўку. Тое, што яна там убачыла, выклікала захапленне і разам з тым пачуццё незадаволенасці сваёй работай.

«Пабываўшы на выстаўцы і

азнаёміўшыся з метадамі работы лепшых даярак краіны, — піша яна, — я ўбачыла, што мы дабіліся нязначных вынікаў. Я ўсе свае старанні і накоплены вопыт накірую на тое, каб у 1955 годзе надаць ад кожнай каровы па 3200 літраў малака».

Не задавальняцца дасягнутым, а ісці ўсё далей — задача жывёлаводаў нашай рэспублікі. Аб гэтым пішуць М. В. Палуносік, даярка калгаса «Чырвоны партызан» Казлоўшчынскага раёна, Д. В. Балакер, цялятніца калгаса імя Будзённага Целяханскага раёна, А. І. Міхаленя, даярка калгаса імя БВА Любанскага раёна, А. Я. Брацікава, даярка калгаса «Новае жыццё» Уваравіцкага раёна, А. І. Брыль — даярка калгаса імя Сталіна Івацэвіцкага раёна, і іншыя. Усе яны абавязваюцца ў 1955 годзе працаваць яшчэ лепш.

Абразза

Іван ШАМЯКІН

Апавяданне з цыкла «Партрэты»

Мал. Ф. Бараноўскага

РАЗМОВА была перапынена чарговай супынкай поезда ўжо на большай станцыі, дзе гарэлі электрычныя ліхтары. Даведаўшыся, што поезд стаіць сем мінут, «таварыш Лявон» — так раптам усе пачалі зваць чалавека з паголенай галавой — уззяў у маёй суседкі чайнік і пабег набраць вады. Пакуль ён адсутнічаў, усе вельмі турбаваліся, каб ён часам не спазніўся.

Ваду пілі па чарзе са шклянкі і алюмініевай конаўкі, калі поезд зноў крануўся.

— Ну, што-ж... спаць ужо няма калі, хутка прыедзем, — глянуўшы на кішанёвы гадзіннік, сказаў «таварыш Лявон», і гэта было як-бы прапановай: давайце разгаворыцца далей.

Маладая жанчына, што сядзела ў кутку, каля акна, яшчэ больш прыціснулася да сцяны, глыбей захуталася ў сваю вялікую хустку і прыкметна пачырванела: нібы яна адчула, што прыйшла яе чарга разгаворыцца. Было бачна, што пачаць разгаворы было ёй нялёгка, яна з задавальненнем лепш паслухала-б іншых, але тут гэта стала як-бы абавязкам, а яна не магла не выконваць яго сумленна. І сапраўды, як-бы набраўшыся раптам рашучасці, яна адарвалася ад сцяны, абaperлася локцем на столік і ссунула хустку з галавы.

— А ведаеце, — сказала яна, — здараецца, што любоў маці да дзіцяці свайго з'яўляецца не адразу... Ну, ведаеце, бываюць такія выпадкі... Рознае ў жыцці бывае...

— Калі маці, як маці, — сурова і як-бы непрыязна перапыніла яе старая, што разгаворылася пра матчыны рукі, — дык любоў у яе прыходзіць адразу-ж, як толькі яна пачуе першы крык свайго дзіцяці... Ды што я кажу! Раней... раней яна яго любіць!

Маладая жанчына разгубілася так, што, здавалася, вось-вось заплача ад роспачы, ад няздатнасці сваёй што-небудзь раскажаць. Але яе падтрымаў «таварыш Лявон»:

— Сапраўды, чаго не бывае ў жыцці! І такога, што душу кранае высокародствам, і паганага, што абурвае...

— Не, я не паганяе хачу раскажаць, — спалохалася жанчына. — Я проста хацела раскажаць пра сваю сяброўку з нашага калгаса. Дальбог, харошая жанчына і працуе добра. Вось на выстаўку ездзіла... нядаўна...

Яна перавяла дыханне, агледзела ўсіх нас і, убачыўшы, што слухаюць яе з цікавасцю, пасмялела.

— Гадоў сем таму назад паехала Вольга, знаёмая гэтая самая мая, у горад. На будаўніцтве рабіла... маладая была, якіх дваццаць год мела... Ну і пакахала хлопца... Як кажуць, сэрцам і душой. Ён прыгожы, вясёлы, баяніст... Па ім, можа, сотні дзяўчат уздыхалі. А пасля выявілася, што душа ў яго пустая, нікчэмная, у такой душы ніколі сапраўднага кахання не будзе, адзін гуляй-вечер. Страшныя гэта людзі: яны самі па-чалавечы не жывуць і другім жыццё калечыць. Кажуць, перавыхоўваць іх трэба... А я іх проста зневажала-б, ненавідзела-б... Я судзіла-б іх!..

Схамянуўшыся, што залішне гарача выказвае яна сваё абурэнне супроць такіх людзей, жанчына вінавата ўсміхнулася і пачала гаварыць спакайней.

— Цяжка было адной беднай Вользе з дзіцем. Бацька той няшчасны знік і след прастыў... Ды ў яе і гонар не дазваляў шукаць яго, прайдзісвета... Нямала яна наглыталася горкіх слёз. І абразы душыла за растаптанае кахання, і ад людзей сорамна было. А чаму не сорамна! Усёадно, хоць і няма

тваёй віны, а адчуваеш сябе як-бы вінаватай... А паспрабуйце вы папрацаваць на будаўніцтве з грудным дзіцем... Ой, нялёгка гэта! Адным словам, не вытрымала наша Вольга. Прывезла яна сына да маці сваёй, пакінула на яе рукі, а сама завербавалася на іншую працу — на Урал, каб далей ад знаёмых... Не падумайце, што яна не любіла свайго Віці... Не... Я-ж ведаю, не раз яна да раніцы заснуць не магла і слязамі падушку вымочвала. Пісьмы штотыдзень ад яе ляцелі, большую частку заробку на сына пасылала, часам сама недадала. Але так здарылася па розных прычынах, што яна за чатыры гады ні разу дамоў не прыехала. Нарэшце, вярнулася... Вышла яна з аўтобуса. Каля нашай вёскі шаша праходзіць... Бачыць: маці стаіць, а са старой вярбы спрытна саскочыў хлапчук... Вольга нават не падумала адразу, што гэта яе сын. Занадта вялікі ён здаўся на сваіх няпоўных пяць год, а яна-ж яго ўвесь час маленькім уяўляла. Глянучы ён на бабулю і адразу да Вольгі кінуўся, ды такім радасным голасам закрычаў, што проста... нямаведама, якая радасць гэта для яго была:

— Мама! Мамачка!..

Пачула Вольга гэты голас, і сэрца ў яе самлела. Кінула яна свае пакункі, схпіла сына на рукі, прыціснула да грудзей, на ўвесь свет забылася, на маці родную, якая саяла збоку і плакала. Хіба тую любоў, якой любіла яна сына раней, можна было параўнаць з тым, што яна адчула цяпер! Ой, не! Усё перавярнулася ў яе душы. Калі, можа, раней там агеньчык гарэў, дык цяпер полымя зашугала. А Віця лапчыцца і смяецца ад шчасця:

— Ай, мамачка, — кажа, — як добра, што ты прыехала. А то ва ўсіх мамы ёсць, а ў мяне не было. А цяпер і ў мяне мама будзе!

Засумавала гаротнае дзіця без матчынай ласкі. Вольгіна маці расказвае, што як атрымалі тэлеграму, дык Віця і ў сне клікаў маму, а ў той дзень з раніцы выцягнуў бабулю за шашу — сустракаць, колькі гадзін на спякоце чакаў, іншы дарослы не вытрымаў-бы.

Збылася яна ўраз на згрызоты, на сорам перад людзьмі — на ўсё, адным шчасцем напоўнілася яе сэрца, здаецца, свету не ўяўляла яна ў той час без гэтага роднага, загарэлага, белагалавага, вясёлага хлапчука, які ўжо хапаецца, каб паднесці пакунак, хоча паказаць сябе вялікім і дужым. А праз хвілінку шэпча маці:

— Мамачка, ідзем па сцежцы каля рэчкі, я табе нешта пакажу... Толькі ты нікому не расказвай. — І, прапанаваўшы бабулі чакаць на сцежцы, вядзе таямніча маці ў кусты і паказвае ёй птушынае гняздо з яшчэ голымі птушаняткамі.

— Бачыш? — пытаецца. — Я іх нікому не паказваю, каб ніхто не забраў. Няхай яны вырастуць і паляцяць, мама. Так? Ім-жа вельмі-вельмі хочацца лётаць!

Не думала і не сніла Вольга, што гэтулькі радасці, гэтулькі шчасця сустрэне яна дома. Усё больш разгаралася яе любоў, расла яе ўцеха. Але на другі дзень радасць яе змрочылі... Яна раптам пачула, што дзеці, гуляючы з яе сынам, не клічуць яго Віцем, а называюць дзіўным словам — Самасей. Гэта абразіла маці. Ад чаго ўзялася гэтая недарэчная незразумелая мянушка? Хто яе выдумаў? А пасля даведлася, што маці-ж яе, добрая, але дасціпная на язык

жанчына і выдумала слова гэтае, якое зрабілася мянушкай для ўнука. Неяк, калі Віця быў яшчэ малы, зайшла ў хату жанчына з суседняй вёскі, наўна спытала:

— А хлопчык гэта адкуль у вас?

— А гэта самасей, — жартам адказала бабуля. А ў вёсцы мянушкі, ведаеце, як хутка прыліпаюць. З таго часу і пайшло — Самасей і Самасей. А Вольга, як даведлася сэнс мянушкі, яшчэ больш абразілася, пачала плакаць, з маці палаялася. Старая супакойвала яе:

— У вёсцы кожны чалавек мянушку мае і нікому блага ад гэтага не робіцца. Няхай плявузгаюць.

Але нішто не магло супакойць яе. Нішто ў жыцці яе не абражала так, як гэтае слова. Яе проста пачынала біць ліхаманка, калі яна часам чула яго... Яна прасіла дзяцей, пагражала ім, пераконвала сына ненавідзець кожнага, хто будзе клікаць яго так. Але Віця не разумеў гэтага... Дзе яму, дзіцяці, зразумець. Ён нават пачаў праз гэта пазбягаць маці, да якой адчуў такую любасць у першыя дні... Дзеля яго толькі пачыналіся сапраўдныя дзіцячыя радасці, і яму хацелася сябраваць з усімі, з усім светам — з людзьмі, з жывёламі, з дрэвамі.

Вольга ехала дадому з намерам застацца працаваць у сваім калгасе, які к таму часу стаў багатым, на працадзень людзі добра атрымлівалі пачалі. Яна і працавала ўжо на ферме, і працавала, як кажуць, з аганьком. Але цераз сына ёй зноў захацелася з'ехаць куды-небудзь далей, ужо разам з ім, каб не чуць гэтай абразлівай мянушкі... Шкада ёй было: Віці так хараша тут, і сама яна засумавала па роднай вёсцы. А колькі слёз маці ліла, упрошваючы яе нікуды больш не ехаць. Старая ўжо нядужай стала, а ў хаце больш — ні душы. Ды Вольга вырашыла цвёрда, напісала пісьмы сяброўкам на Урал — прасіла дапамагчы ёй. Але здарыўся такі выпадак... Неж у нядзелю сабраліся людзі каля крамы, мужчыны дык амаль усе з вёскі ды і жанчын нямала. Сама пара такая была, перад уборкай: сена пакасілі, а жыта жаць не пачалі. Каля крамы ў нас заўсёды збіраюцца, зімой — у самой краме, а ўлетку — на ганку ды на муражку перад ганкам. Хто з мужчын зойдзе шклянку віна вып'е, калі ад жонкі грошы прыхавае... А хто так — паслухаць, пажартаваць... Тут і сур'ёзныя гутаркі, пра палітыку ўсё больш, тут і жарты. І амаль заўсёды тут прысутнічае Мацвей Пятровіч, дырэктар нашай школы. Ён у нас гадоў дваццаць ужо настаўнічае, яшчэ маладым прыехаў. Усіх вучыў, і я ў яго сямігодку канчала. І Вольга таксама вучылася. Вельмі яго ўсе паважаюць у нас. Пасля вайны ён увесь час парторгам у нашым калгасе. Ён і калгас падняў, на ногі паставіў. А сам прасты такі чалавек, з кожным умее пагутарыць, пажартаваць — з малым і старым. Дык вось сядзіць Мацвей Пятровіч на ганку, расказвае пра палітыку, а Віця мой... — жанчына на момант сумелася, зноў пачырванела, але ўсе мы зрабілі выгляд, што не заўважылі яе агаворкі. — А Віця гэты Вольгін — непаседа-ж вялікі, павіс на дзвярах крамных і катаецца, а дзверы скрыпяць на ўсе лады. Павярнуўся Мацвей Пятровіч і ласкава гэтак кажа:

— Самасей, злезы!

Хлопчык толькі засмяяўся, а Вольгу агнём абпалілі гэтыя словы. Каб хто, можа, іншы сказаў, магчыма, што яна зноў змаўчала-б, стаіўшы абразу, а то-ж Мацвей Пятровіч, які вучыў яе, якая яна гэтак паважала. Пабялела яна ўся, шагнула наперад, стала перад ім і зашаптала, задыхаючыся ад крыўды:

— Як-жа вам не сорамна, Мацвей Пятровіч! Як вам не сорамна!

Адразу нават не зразумелі, у чым справа, і ўсе здзівіліся.

— Вы-ж настаўнік, вы-ж вучылі нас, — і крыкнула ў злосці: — У майго сына імя ёсць! Імя! Як у кожнага чалавека! Віця! Віктар! А вы... Эх вы... Выхавацель — і схпіўшы спалоханага сына на рукі, Вольга пайшла прэч.

Усе на момант знямелі. Нехта са старэйшых сказаў:

— Звар'яцела баба.

Малады пажартаваў:

— Культуры замнога набралася.

А Мацвей Пятровіч раптам падняўся і шпарка пайшоў за ёй следам. Паклікаў:

— Вольга Паўлаўна!

Яна спынілася пасярод вуліцы. Ён падыйшоў і зняў фуражку, пакланіўся ёй, а галава ў яго амаль уся сівая. І ўсе глядзяць на яго.

— Даруй, — кажа, — Вольга Паўлаўна. Вінаваты я перад табой! Разумею я цябе і абяцаю, што зраблю ўсё, каб дзеці і дарослыя забыліся на гэтае слова.

І сапраўды. Хутка Віця для ўсіх стаў Віцем. А мянушку хіба хто зрэдку ў злосці ўспамінаў. Але гэта ўжо не абражала так Вольгу.

Профсаюзны важак

АШОСТАЙ гадзіне раніцы збіраецца на змену маладая прадзілышчыца Вера Стульба. І амаль заўсёды побач з ёю па асфальтавым праспекце Тэкстыльшчыкаў крочыць яе сяброўка з інтэрната — намеснік старшыні фабкома Ева Гарбатоўская.

Еве Гарбатоўскай дваццаць два гады. Яна — выхаванка дзіцячага дома. Ткацкай справай авалодала на камбінаце, тут-жа навучылася працаваць творча, з аганьком, не шкадуючы сіл.

Уласцівае савецкаму чалавеку пачуццё гаспадара краіны, патрыятычная заклапочанасць інтарэсамі вытворчасці падказалі маладой работніцы, што з сыравіны, якую перарабляюць ткачы, можна выпусціць шмат дадатковай тканіны.

На адной з вытворчых нарад Ева Гарбатоўская выступіла з цікавай прапановай. Прыглядаючыся да працэсу зарадкі аўтаматаў «Ленінград», якія робяць укладку пачатка ў чаўнок, і аналізуючы сваю работу, яна пераканалася, што тэхнічныя нормы зарадкі батарэй метровай ніткай застарэлі.

— Я прапаную, — сказала яна, — пры зарадцы абмяжоўваць 30—40 сантыметрамі пражы.

На першы погляд поўметра захаванай на пачатку ніткі — дробязь. Аднак у маштабе камбіната прапанова Евы Гарбатоўскай дала магчымасць сэканоміць за год столькі пражы, што з яе можна выпусціць дадаткова 30 000 метраў тканіны.

Ткачыху-наватара выбралі профгрупоргам участка. Яна старалася ўцягнуць усіх работніц у саборніцтва, шырока ўкараняць перадавыя прыёмы працы. За параўнальна кароткі час пад яе кіраўніцтвам 36 ткачых авалодалі скараснымі прыёмамі выканання асноўных вытворчых аперацый: ліквідацыі абрыву, заводкі ніткі і інш. Нават адставаўшыя раней Мар'я Іванцова, Жэня Блізнякова, Людміла Дуброўская перайшлі на шматстаночнае абслугоўванне. На ўчастку майстра Юліі Сакаловай не стала ткачых, якія не выконвалі б нормы.

Тры гады таму назад Е. Гарбатоўскай, як члену профсаюзнага камітэта камбіната, даручылі весці дзіцячы сектар. У гэтую справу яна ўкладвала шмат энэргіі, ініцыятывы. Для работы з дзецьмі дабілася ў клубе спецыяльных пакояў, стварыла гурткі дзіцячай мастацкай самадзейнасці. Па яе прапанове дырэкцыя камбіната арганізавала дзіцячую тэхнічную станцыю.

Зараз яна — намеснік старшыні фабкома ільнокамбіната, дзе працуюць тысячы тэкстыльшчыц. Натуральна, што ў яе шмат спраў, і ўсё важныя, неадкладныя, прадыхаваныя жыццём. У пасёлку пачалося будаўніцтва прафілакторыя, шматпавярховых жылых дамоў, Палаца культуры. Усё — для рабочых, для палепшання іх быту. Тав. Гарбатоўская часта гутарыць з будаўнікамі, клапаціцца аб ліквідацыі непаладак.

Не так даўно ў фабком прыйшла работніца Ніна Жукоўская са скаргай на будаўнікоў, якія, рамантуючы яе кватэру, не прывялі ў парадак кухню. Тав. Гарбатоўская наведвала не толькі кватэру Жукоўскай. Яна выявіла шмат недахопаў і дэфектаў у рамонце. Фабком патрабаваў, каб дырэкцыя прыняла дзейсныя меры для ліквідацыі ўскрытых недахопаў.

Намеснік старшыні фабкома памятае і аб маладых маці. Гэта яе стараннямі маці-работніца Мар'я Міхасёва атрымала кватэру. Гэта яна дапамагла прадзілышчыцы Аляксандры Чэпик і швей Любаві Матылёвай уладзіць дзяцей у яслі. Многім маці-адзіночкам фабком аказаў матэрыяльную дапамогу.

Пытанні быту і ўмацавання сям'і фабком займаецца сур'ёзна і штодзённа.

Еве Гарбатоўскай, як дэпутату гарадскога Савета, даводзіцца наведваць розныя прадпрыемствы горада, чула прыслухоўвацца да наказаў выбаршчыкаў. І ўсё-ж яна паспявае прачытаць новую кнігу, прагледзець кінофільм, пабываць у тэатры. Шмат часу аддае вучобе. Без адрыву ад вытворчасці закончыла сямігодку і цяпер займаецца на першым курсе адкрытага ў 1954 годзе на камбінаце вучэняга тэкстыльнага тэхнікума.

У біяграфіі кожнага чалавека ёсць дні, якія запамінаюцца на ўсё жыццё. Такім для Евы Гарбатоўскай быў дзень уступлення ў рады Комуністычнай партыі. Ахопленая радасным хваляваннем, яна паклялася тады да канца быць адданай вялікай справе камунізма, партыі і Радзіме, якія выхавалі яе.

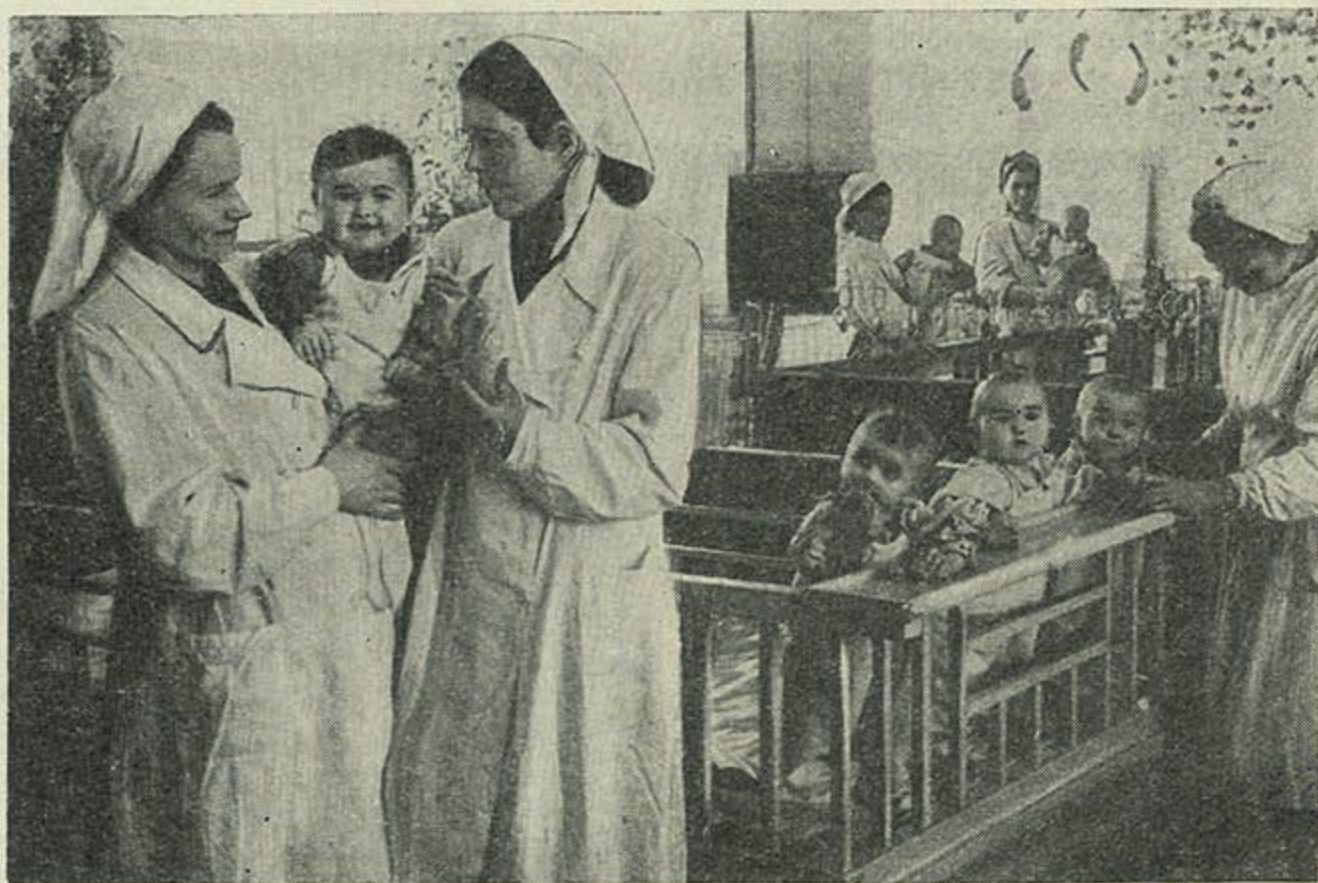
Аршанскі ільнокамбінат — перадавое прадпрыемства тэкстыльнай прамысловасці нашай краіны. Вось ужо больш года тэкстыльшчыкі Оршы, выходзячы пераможцамі ва ўсесаюзным соцыялістычным спаборніцтве, заваёўваюць высокую і пачэсную ўзнагароду — пераходны Чырвоны сцяг Савета Міністраў СССР. Вытворчую праграму 1954 года ільнокамбінатаўцы завяршылі датэрмінова — да 17 лістапада. Звыш плана краіна атрымала мільёны метраў тканіны і сотні тон пражы. Уся прадукцыя, на якой стаіць марка камбіната, выпускаецца толькі першым гатункам. Ільнокамбінат заслужана носіць званне прадпрыемства выдатнай якасці.

Адказваючы новымі слаўнымі справамі на патрыятычны заклік масквічоў, ільнокамбінатаўцы вырашылі закончыць пяцігадовае заданне да 1 мая 1955 года.

Зараз на ўсім прадпрыемстве няма такой работніцы, якая не выконвала б сваёй нормы выпрацоўкі. Сталася гэта ў выніку шырокага ўкаранення перадавых метадаў, прагрэсіўных прыёмаў працы. Сюды прыязджаюць вучыцца тэкстыльшчыкі Кастрамы, Іванава і іншых гарадоў краіны.

На камбінаце выраслі выдатныя людзі — актыўныя ўдзельнікі соцыялістычнага будаўніцтва. У іх ліку — профсаюзны важак Ева Гарбатоўская.

А. БАДУ, Е. ПАЙКІН

Часта наведвае Е. Гарбатоўская (справа) дзіцячыя яслі камбіната.
Фото С. Капелькі (Фотахроніка БелТА)

СССР
ІМЕНІ
ЛЕНИНА
1954

ШЛЯХІ І СРОДКІ ПРАЦОЎНАГА ВЫХАВАННЯ ДЗЯЦЕЙ У СЯМ'І

Як трэба арганізаваць працу дзяцей у сям'і, каб яна найбольш эфектыўна садзейнічала вырашэнню задач камуністычнага выхавання і грунтавалася на высокіх маральных матывах?

Першым этапам працоўнага выхавання з'яўляецца паступовае прывучанне дзяцей да невялікіх і пасільных для данага ўзросту працоўных заданняў. У гэты перыяд трэба дзяцей прывучаць да самаабслугоўвання.

Бацькі павінны дапамагчы дзецям зразумець, што праца па самаабслугоўванню павінна з'яўляцца абавязковай, што нядобра прымушаць старэйшых рабіць тое, што можна зрабіць самім.

Добрых вынікаў дабіваюцца тыя бацькі, якія даручаюць дзецям, напрыклад, прышыць гузік да паліто малодшага брата або сястрыцы, адпрасаваць маці сукенку, пачысціць бацьку касцюм. Трэба выходзіць дзяцей так, каб яны паступова прызвычаліся аказваць дапамогу іншым членам сям'і па ўласнай ініцыятыве: бацька сёння асабліва стаміўся, і таму трэба пастарацца вызваліць яго ад хатніх спраў; маці сёння чымсьці засмучана, трэба парадаваць яе — навесці чыстату ў пакоі, перачысціць металічную пасуду, упрыгожыць сурвэткамі палічкі ў кухоннай шафе і да т. п.

Абуджэнне ініцыятывы ў дзяцей і прывучанне іх да таго, каб яны працягвалі ўважлівацца да членаў сям'і, развіваюць у дзяцей чуласць і гуманнасць.

На першых-жа этапах працоўнага выхавання бацькі звычайна прывучаюць дзяцей беражліва адносіцца да рэчаў: папраўляць цацкі, своєчасова падклеіваць лісты кнігі, якія патрапіліся, чысціць адзенне, абутак і г. д. Звычайна ўсё гэта разглядаецца як выхаванне акуратнасці. Але гэтую працу дзяцей трэба выкарыстаць і ў больш шырокіх выхаваўчых мэтах. Берагчы і прыводзіць у парадак цацкі і кнігі неабходна не толькі таму, што савецкі школьнік абавязкова павінен быць вельмі акуратным, але і таму, што ў гэтыя цацкі і кнігі ўкладзена праца, якую трэба паважаць. Чысціць і берагчы адзенне і абутак трэба не толькі таму, што савецкі школьнік заўсёды павінен быць узорна ахайным, але і таму, што гэтыя рэчы куплены на грошы, заробленыя бацькамі, працу якіх трэба вельмі цаніць. З гэтага пачынаецца выхаванне сапраўднай павагі да прадметаў чалавечай працы. Гэтае пачуццё паступова развіваецца ў пачуццё высокай павагі да грамадскай уласнасці.

У працэсе арганізацыі ў сям'і працоўнай дзейнасці дзяцей вельмі важна

І. А. ПЯЧЭРНИКАВА,

кандыдат педагагічных навук

выходзіць у іх пачуццё калектывізму, прывучаць дзяцей дапамагаць адзін аднаму. Нам вядомы асобныя прыклады, калі ў сям'і паміж дзецьмі няма дружбы. Школьнікі без прычання аказваюць працоўную дапамогу старэйшым, але ні за што не хочуць дапамагчы ў выкананні той ці іншай работы сваім братам і сёстрам. Гэта сур'ёзны недахоп сямейнага выхавання, які абавязкова трэба ліквідаваць. Адна маці рабіла так: «Вы не дапамаглі ў выкананні работы сваёй сястрыцы, — гаварыла яна дзецям, — значыць вы не ўмеце працаваць калектывна, падтрымліваць адстаючых, і ваша работа не выклікае ніякага пачуцця задавальнення, ніякай радасці». Дзеці бачылі засмучэнне маці і стараліся зразумець сваю памылку.

Вучні школ нашай рэспублікі з кожным днём папаўняюць свае веды, шмат часу ўдзяляюць паўтарэнню пройдзенага. На здымку: выдатніца VII класа «б» Мінскай сярэдняй школы № 3 піонерка Галія Салаўёва ў кабінёце фізікі.

Калі яны працавалі калектывна, падтрымліваючы адзін аднаго, змагаючыся за агульны працоўны поспех, маці заахвочвала іх, давала добрую ацэнку іх калектывным працоўным намаганням.

У працэсе ажыццяўлення задач працоўнага выхавання вельмі важна накіроўваць дзяцей на тое, каб іх працоўная дзейнасць у нейкай ступені выходзіла з рамак сям'і і распаўсюджвалася на іншых людзей, якія ў такой працоўнай дапамозе маюць патрэбу. Нельга дапускаць, каб у школьнікаў развіваўся своеасаблівы эгаізм і гатоўнасць выконваць работу толькі для сябе і для сваёй сям'і. Такія адносіны да людзей — цяжкі перажытак мінулага, і з імі неабходна змагацца.

Так, П. І. Семашка (горад Горкі) звярнула ўвагу на тое, што калі дзяўчынкі суседзяў пілавалі дровы, яе трынаццацігадовы сын спакойна стаяў поблізу іх і чытаў кнігу. Яна ўпільнула яго, што ён не здагадваецца дапамагчы дзяўчынкам. Хлопчык зрабіў гримасу. Маці працягвала яго пераконваць:

«Гэтыя дзяўчынкі выклікаюць вялікую павагу. Глядзі, як яны старанна працуюць, але адчуваецца, што ім цяжка. Мне будзе вельмі сорамна за цябе, калі ты ім не дапаможаш».

Хлопчык неахвотна накіраваўся да дзяўчынак. Хутка маці магла назіраць, як дружна дзеці працавалі пілой і сякерай.

Прывядзем прыклад, як калгаснік тав. Макараў з калгаса «Большэвік» Горкаўскай вобласці ў працэсе арганізацыі дзіцячай працы развіваў у сваіх сыноў чулыя адносіны да людзей і вялікую ўпартасць. Ён даручыў сваім сынам-падлеткам самастойна выкапаць склеп для захоўвання прадуктаў зімой.

Гэта была праца, якая патрабавала ад хлопчыкаў вялікай упартасці. Мы на працягу двух дзён назіралі, як яны працавалі. Школьнікі капалі зямлю і насілі яе на гарод, потым стругалі дошкі і абсталявалі імі склеп, зрабілі зручную лесвіцу і г. д. Бацька ім крыху дапамагаў, падбадзёрваў, хваліў за стараннасць. Склеп атрымаўся дасканалы. Бацька даў высокую ацэнку працы хлопчыкаў. Яны адчувалі вялікае задавальненне ад сваёй работы і былі рады настроены. Зрэшты, нам яны па сакрэту казалі, што калі-б давялося яшчэ раз рабіць такі склеп, то ў іх наўрад ці хапіла-б цяжарнасці.

Між тым, бацька пачакаў, пакуль сыны адпачылі, а праз некалькі дзён звярнуў увагу на тое, што ў суседкі Еўдакіі Ігнацьеўны таксама няма склепа, а зрабіць няма каму: муж і сыны яе загінулі ў час вайны. Школьнікі маў-

чалі і збянтэжана пазіралі на свае малі. Здавалася, што яны адмовяцца ад дапамогі суседцы. Але на другі дзень мы ўбачылі, як яны разам са сваёй суседкай выбралі месца для склепа і ўзяліся капаць зямлю.

Гэты прыклад ярка паказвае, як бацька развіваў волю дзяцей, імкнуўся выхоўваць у іх дзейсныя клопаты не толькі аб сваёй сям'і, але і аб іншых людзях, якія патрабуюць дапамогі.

Такіх прыкладаў у практыцы савецкага сямейнага выхавання вельмі многа.

Для выканання задач камуністычнага выхавання дзяцей, у прыватнасці для выхавання моцнай волі, вельмі важна практыкаваць дзяцей у розных відах працоўнай дзейнасці.

В. І. Ленін, гаворачы аб тым, што задача моладзі — падначальваць сваю дзейнасць інтарэсам класавай барацьбы і штодзённа вырашаць нейкую карысную для справы сацыялізма практычную задачу, ставіў пытанне аб выхаванні камуністычных адносін да працы і разам з тым аб практыкаванні моладзі ў маральнай дзейнасці; ён гаварыў аб выпрацоўцы звычкі ў моладзі заўсёды рабіць так, як гэтага патрабуе вялікая справа барацьбы за камунізм. З гэтых прынцыповых палажэнняў напрошваецца зусім ясны вывад аб тым, на колькі неабходна прытрымлівацца пэўнай сістэмы даручэнняў школьнікам працоўных заданняў. У гэтых адносінах вельмі карысна замацоўваць за дзецьмі сталыя працоўныя заданні, строга сочыць за якасцю іх выканання.

У працэсе працоўнай дзейнасці ў дзяцей развіваецца моцная воля. Школьнікі лепш пераадоўляюць цяжкасці, калі ў іх ёсць навык у рабоце, выпрацаваны шляхам працяглых практыкаванняў. Калі няма гэтага навыку, у школьніка няма ўпэўненасці, што ён работу здолее выканаць добра, яму бывае цяжэй рабіць над сабой неабходныя валявыя намаганні.

Вялікае выхаваўчае значэнне мае правільная ацэнка бацькамі якасці выкананых працоўных заданняў.

Не трэба даваць адмоўную ацэнку і дакараць дзяцей, калі, нягледзячы на іх старанні, работа атрымалася няўдалай.

Мы ведаем адну маці, якая заўсёды лаяла сваю дзяўчынку, калі яна не вельмі чыста вымывала падлогу або нясмачна гатавала абед.

І дзяўчынка неяк сказала:

«Ненавіджу хатнюю гаспадарку. Калі вырасту і буду зарабляць грошы, то абавязкова вазьму хатнюю работніцу, а сама нічога не стану рабіць».

Такім чынам, гэтая маці не толькі не выхоўвала ў дзяўчынку любві да хатняй працы, але стварала да яе адмоўныя адносіны.

Трэба так ацэньваць працу дзяцей, каб яны адчувалі нейкае задавальненне. На памылкі і недахопы трэба ўказваць дзецям вельмі асцярожна, адначасова даючы парад, як можна было-б работу зрабіць лепш.

Дзесяткі сем'яў аўтазаводцаў нядаўна адсвяткавалі новаселле ў новым шматкватэрным доме на Магілёўскай шашы. Добрую кватэру з трох пакояў, кухні, ваннай атрымала і сям'я шафёра трэста «Аўтапрамбуд» Міхаіла Мітрафанавіча Кучынскага. Незадоўга да гэтага ў сям'і адбылася яшчэ адна радасная падзея. Яго жонка, дыспетчар гаража Аляксандра Міронаўна, нарадзіла траіх дзяцей: сыноў Сашу і Вову і дачку Валю. На здымку: У новай кватэры Кучынскіх. Сын, вучань трэцяга класа Дзіма, сын Толя, маці жонкі Мар'я Паўлаўна, жонка Аляксандра Міронаўна і Міхаіл Мітрафанавіч Кучынскі.

Фото М. Мінковіча і Б. Нікіценкі

Для таго, каб найбольш эфектыўна выкарыстоўваць працу як сродак камуністычнага выхавання дзяцей, трэба вельмі ўважліва ўлічваць іх індывідуальныя асаблівасці.

Перш за ўсё, як мы ўжо адзначалі раней, неабходна даваць дзецям толькі пасільную нагрузку. Фізічна аслабленых дзяцей таксама не трэба вызваляць ад працы, а неабходна даручаць ім вельмі невялікую работу на паветры і тым самым садзейнічаць умацаванню іх здароўя. Зімой яны могуць маленькай лапаткай чысціць снег каля ганка, вясной і летам прымаць удзел у рабоце ў садзе, на гародзе.

Калі дзіця вельмі нервовае, трэба яму знайсці такую працу, якая супакойвае, прыводзіць у роўнавагу: дзяўчынкам у гэтых адносінах карысна вышываць, вязаць, хлопчыкам — займацца вытворча-тэхнічнай ручнай працай.

У тых выпадках, калі дзіця свой вольны час праводзіць галоўным чынам за чытаннем кніг і шмат гуляе ў настольныя гульні, яму трэба даваць работу, якая патрабуе руху і практыкавання мускулаў. І, наадварот, калі дзіця шмат беге, часта гуляе ў гарадкі, у мяч і іншыя рухавыя гульні, яму трэба даваць работу, якую яно павінна выконваць сядзячы, і тым самым даваць адначынам яго арганізму.

Няўважліваму дзіцяці неабходна даручаць працу, якая патрабуе сканцэнтраванай увагі: спарыць малако, звярнуць яйка ўсмятку, пасачыць, каб не перасушылася бялізна, своєчасова накарміць курэй, старанна надрэзаць сухія галінкі памідораў, ягадных кустоў, у пэўны час хадзіць у магазін за пакупкамі і г. д.

Удзел у гэтых відах працы, вядома, не можа вырашыць пытанні аб выхаванні ўвагі, але пэўнае садзейнічанне гэтаму выхаванню, бяспрэчна, акажа.

Калі ў дзяцей дрэнна выхавана воля, то трэба асабліва сачыць за тым, каб яны кожную работу даводзілі да канца. Карысна даручаць ім працу, якая здаецца ім нецікавай, і паступова дабівацца, каб яны прызвычаліся праяўляць валявое намаганне.

Дзецям, якія дзякуючы няправільнаму выхаванню схільны да ляноты або працуюць механічна, трэба, наадварот, для пачатку падбіраць такую работу, якая іх магла-б зацікавіць, абудзіла-б іх творчую думку. У гэтых адносінах вельмі добра дапамагчы дзецям праводзіць нескладаныя доследы па вырашчванню мічурынскіх гатункаў ягад, веснавой гародніны, кветак, лекавых траў і іншых раслін, догляд за якімі дасць доволі хуткі вынік і выкліча ў іх працоўны ўздых.

Цяжка даць рэкамендацыі на ўсе выпадкі жыцця. Але бацькам заўсёды трэба памятаць, што пры выкарыстанні працы як сродку выхавання і фармавання ў дзецях лепшых якасцей савецкага чалавека галоўнае заключаецца ў тым, каб вельмі прадумана адносіцца да выбару працоўных заданняў для дзяцей, часцей у гэтых адносінах раіцца з настаўнікамі, з піонерважатымі, з кіраўнікамі пазашкольных гурткоў і вельмі старанна індывідуалізаваць гэтыя працоўныя заданні.

(Урывак з публічнай лекцыі «Дзіцячая праца ў сям'і як сродак камуністычнага выхавання»).

НАВУКА І РЭЛІГІЯ АБ УЗНІКНЕННІ ЖЫЦЦЯ НА ЗЯМЛІ

ПЫТАННЕ аб узнікненні жыцця на Зямлі даўно займала і глыбока цікавіла чалавецтва.

Вакол гэтага пытання заўсёды ішла барацьба двух напрамкаў: навуковага і рэлігійнага.

Навуковы напрамак называецца матэрыялізмам, бо матэрыялісты лічаць свет пабудаваным з матэрыі — рэчыва, якое развіваецца паводле законаў руху матэрыі. Жыццё ёсць адна з форм руху матэрыі — асобая ступень яе развіцця. Рэлігійны-ж напрамак вучыць, што свет створаны богам. Паняцце аб богу стварыў першабытны чалавек, які не мог зразумець прычыны раду грозных з'яў прыроды, як навальніцы, землетрасення, паводкі, зацьмення сонца. Бяссільнаму чалавеку здавалася, што ёсць нейкае ўсёмагутнае бажства. Яму чалавек і прыпісваў усе тыя дзеянні, якія сам не мог выканаць і растлумачыць. Гэтаму богу і прыпісвалася стварэнне Зямлі і ўсяго жывога на ёй.

У аснове такога рэлігійнага вучэння ляжыць вера ў звышнатуральнае. Усякая рэлігія вучыць, быццам, акрамя свету, які мы пазнаем нашымі органамі пачуццяў, нашым розумам, існуе другі свет, бесцясны, недаступны нашаму пазнанню — гэта бог, душы, ангелы, чэрці, якім падпарадкаваны сапраўдны свет.

Навука не прызнае існавання звышнатуральнага. Дзякуючы навуцы, а не рэлігіі, мы ведаем, як зрабіць усё патрэбнае людзям, як лячыць хваробы, дабівацца высокіх ураджаяў. Сучасная тэхніка, прамысловасць і сельская гаспадарка заснаваны на навуцы, а не на рэлігіі. Замест правільнага тлумачэння з'яў прыроды рэлігія дае выдуманнае, скажонае іх тлумачэнне, а таму рэлігія процілегла навуцы.

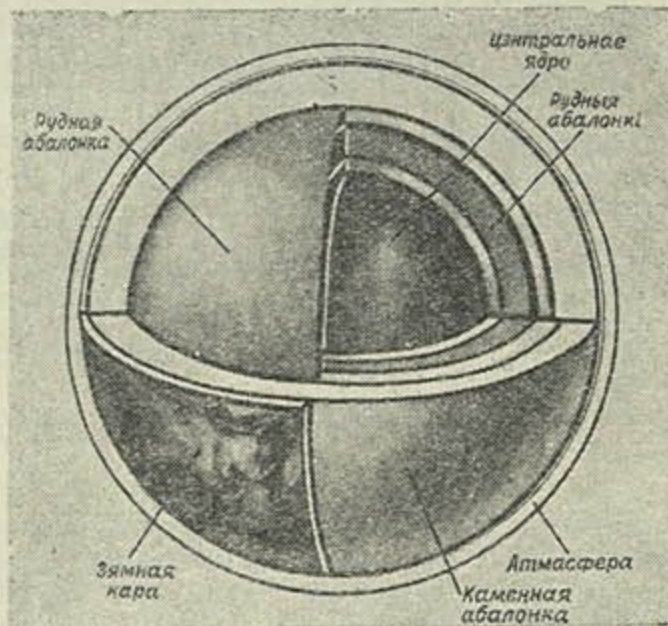
Рэлігійнае ўяўленне аб тым, што свет і ўсе жывыя істоты на Зямлі створаны богам, было адвергнута яшчэ старажытнымі грэчаскімі вучонымі, бо яны ясна бачылі, што ўсе жывыя істоты паходзяць ад падобных ім арганізмаў.

На нашых вачах пераўтвараецца свет жывёл і раслін. Гэта сведчыць аб тым, што навакольны свет жывых істот не заўсёды будзе такім, якім мы яго бачым зараз. Вучоныя мяркуюць, што і ў мінулым усё жывое на Зямлі змянялася. Аб гэтым гавораць рэшткі раслін і жывёл, што знаходзяцца ў зямных пластах. У пародах, якія ўтварыліся нядаўна, расліны і жывёлы падобны да сучасных. У больш старых заляганнях сустракаюцца больш простыя арганізмы, і, нарэшце, ёсць такія слаі зямлі, у якіх няма рэштак жывых істот. Адсюль відаць, што некалі на Зямлі не было нічога жывога, потым з'явіліся прасцейшыя арганізмы, якія паступова ўсклад-

няліся, пакуль не набылі розных відаў сучасных раслін і жывёл.

Навука паказвае шлях, якім ішло ўзнікненне жыцця на Зямлі. Савецкія вучоныя даказалі, што стварэнне богам Зямлі і жывых істот на ёй ёсць чыстая выдумка.

Так, акадэмік О. Ю. Шмідт сваімі работамі даказаў, што Зямля наша ўтварылася з халодных пылавых частак, якія аб'ядналіся ў вялікую халодную масу. Маса гэтая складаецца з тых-жа

Будова зямнога шара ў разрэзе. У сярэдзіне — цэнтральнае ядро радыусам у 3470 кілометраў. Над ім ляжыць рудная абалонка, яе пакрываюць слаі каменнай абалонкі. Апошні слой прадстаўляе сабой зямную кару. З паверхні зямны шар пакрыты паветранай абалонкай — атмасферай.

рэчываў, як і іншыя планеты і зоркі. У склад Зямлі ўваходзяць радыёактыўныя рэчывы, якія пры распаўсюенні даюць высокую тэмпературу. У некаторых месцах яны расплаўляліся, разрывалі халодную абалонку Зямлі і выліваліся наверх, падобна лаве сучасных вулканаў. Пры высокай тэмпературы ледзяныя частачкі вады, растаяўшы, утварылі пярвічныя вадаёмы — моры, акіяны. Так утварыліся суша і воды Зямлі.

Акадэмік А. І. Опарын, разбіраючы пытанне аб паходжанні жыцця на Зямлі, указвае, што адным з галоўных рэчываў для жыцця з'яўляецца вуглярод, які пры гарэнні дрэва, тлушчу, мяса, яйка застаецца ў выглядзе вугалю. У цэле жывых арганізмаў, акрамя вуглярода, абавязкова прысутнічае яшчэ азот. Недарма калгасныя палі ўгнаюць салетрай, у якой ёсць азот. Для жыцця раслін і жывёл неабходна вада, якая складаецца з вадарода і кісларода. Гэтыя чатыры элементы: вуглярод, азот, вадарод і кісларод — уваходзяць у цела ўсіх жывых істот.

Савецкія вучоныя даведліся, што на сонцы, дзе тэмпература 6 тысяч градусаў, ёсць злучэнні вуглярода і вадарода,

вуглярода і азота — наогул так званыя прасцейшыя арганічныя злучэнні. Пры радыёактыўным разаграванні маглі ўтварацца і прасцейшыя арганічныя злучэнні, што ўваходзяць у жывое рэчыва, і растварацца ў пярвічных водах. Нашы вучоныя паказалі, што раствары ў вадзе арганічных рэчываў пры доўгім стаянні змяняюцца. Так, акадэмік А. М. Бутлераў атрымаў цукрыстае рэчыва, а акадэмік А. Н. Бах — бялкопадобнае з раствораў прасцейшых злучэнняў. У пярвічных водах на Зямлі арганічныя рэчывы ўскладняліся, утвараліся бялковыя злучэнні. Яшчэ Фрыдрых Энгельс указваў, што без бялкоў няма жыцця і што яно залежыць ад асноўнай уласцівасці бялкоў — лёгка злучацца з іншымі рэчывамі.

Бялкі, тлушчы і вугляводы, што знаходзіліся ў пярвічных водах, былі тым матэрыялам, з якога ўзніклі першыя жывыя арганізмы на Зямлі. Жывыя арганізмы будаваліся з так званай пратаплазмы — пярвічнай слізі. Навукай даказана, што пратаплазма ўсіх жывёл і раслін аднолькава, што яна не змяняецца з вадой, а складае ў ёй як-бы асобныя кропелькі. Такая бялковая пярвічная сліз павінна была ўтварыцца з тых арганічных злучэнняў, якія былі ў водах пярвічных акіянаў. З нежывых бялковых злучэнняў паступова ўтварыліся жывыя бялкі.

Адметная ўласцівасць усяго жывога — няспынны абмен рэчываў. Адны рэчывы цела распадаюцца, другія паступаюць у арганізм на іх месца. Жы-

Старажытныя паўзуны пермскага перыяду.

вая пратаплазма, якая складаецца галоўным чынам з бялкоў, асіміліруе паступіўшыя ў арганізм рэчывы, г. зн. ператварае іх у цела жывой істоты. Адначасова адбываецца і працэс разбу-

рэння рэчываў, выкіданне іх наверх. Момент, калі бялковыя кропелькі выпрацавалі ў сябе здольнасць «самаабнаўляцца», быў, як пісаў Энгельс, момантам утварэння жывога бялка.

Узнікшае жывое рэчыва было куды складаней бялковых кропелек, але ў той жа час прасцей вядомых цяпер жывых істот, бо ў ім не было клетак. З работ О. Б. Лепешинскай відаць, што клеткі ўтварыліся з жывога рэчыва ў больш позні час. Спачатку гэта былі аднаклеткавыя арганізмы, як сучасныя бактэрыі. Яны сустракаюцца ў самых старажытных пародах Зямлі.

Пярвочныя арганізмы жывіліся арганічнымі рэчывамі. Але калі пажывы стала менш, то яны выпрацавалі ў сваіх клетках фарбуючыя рэчывы — пігменты, якія за кошт энергіі сонечнага святла будавалі з неарганічных рэчываў сваё цела, якое складаецца з бялкоў, тлушчаў і вугляводаў. Так з'явіліся першыя расліны на Зямлі, афарбаваныя зялёным пігментам — хларафілам. Бяскелерныя арганізмы жывіліся раслінамі і далі свет жывёл.

Аднаклеткавыя, маленькія расліны і жывёлы, у далейшым утварылі шматклеткавыя арганізмы. Навука ўстанаўляе строгую паслядоўнасць ва ўтварэнні ўсё больш складаных арганізмаў, пад уздзеяннем клімату. Арганізмы, якія прыстасоўваліся да новых умоў жыцця, заставаліся на Зямлі, удаканаліся, другія-ж выміралі. Сучасныя навуковыя даныя і штодзённы вопыт чалавека цалкам пацвярджаюць правільнасць такога тлумачэння. З паасобных неарганічных рэчываў (вуглярода, азота, вадарода, кісларода) утварыліся спачатку простыя арганічныя злучэнні, у далейшым

з'явіліся больш складаныя і нарэшце — бялкі з уласцівасцямі абмену. Яны далі жывое рэчыва, з якога ўзніклі жывыя арганізмы.

Навукова-матэрыялістычнае вучэнне не прызнае нічога звышнатуральнага, ніякіх чудаў у з'явах прыроды.

Савецкія вучоныя ўжо даўно вывучаюць будову бялка. Так, прафесар С. Е. Брэслер атрымаў у сваёй лабараторыі бялковае рэчыва. Атрыманне жывога бялковага рэчыва пакажа шлях, якім ішло ўтварэнне бялковага рэчыва ў прыродзе. Тады будзе нанесены яшчэ адзін мацнейшы ўдар па рэлігійнаму ўяўленню аб звышнатуральным паходжанні ўсяго існуючага.

О. Д. АКИМОВА,

дацэнт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

АДКАЗЫ НА ПЫТАННІ ЧЫТАЧОЎ

Догляд пакаёвых раслін зімой

ПАКАЁВЫЯ расліны маюць вялікае значэнне ў справе азелянення цэхаў заводаў і фабрык, у быту і школе.

Вельмі важна правільна падбраць пакаёвыя расліны і ўстанавіць за імі належны догляд. Кожная расліна патрабуе пэўных умоў: вільгаці, жыўлення, святла, паветра і цяпла. А пакаёвыя ўмовы, як вядома, бываюць розныя. У пакоях з вялікімі вокнамі, якія выходзяць на поўдзень і добра асветлены, можна вырошчваць фінікавыя пальмы, некаторыя бегоніі, агпантус (афрыканскую лілію), крыжовік і іншыя светалюбныя расліны. Пакоі з маленькімі вокнамі, якія даюць менш святла, выходзяць на поўнач, усход або захад, малапрыдатныя для вырошчвання раслін, за выключэннем асабліва цэневынослівых, якія мірацца з недахопам святла або нават лепш растуць у ценю. Да іх адносяцца аспідыстра, аукуба, бальбергія, ружа кітайская, бегонія рэкс, ціс, мірта, смоласемяннік, з пальм — хамаропс нізкі і веерны, аспарагус, эвонімус, з папарацей — нефрэлепіс і птерыс, лаўр, плюшч і інш. Асабліва цэневынослівыя аспідыстра, ціс, плюшч, папараці.

Большасць кветкавых раслін любіць святло (фінікавыя пальмы, амарылісы, агпантусы і інш.). Аматыры могуць з поспехам вырошчваць светалюбныя расліны і на поўночным акне, дасвечваючы іх электрычнымі лямпамі, якія размяшчаюцца ў 70—90 см ад раслін.

У большасці жылых памяшканняў зімовая тэмпература

трымаецца на ўзроўні 16—18°, што спрыяе росту трапічных парод, тады як субтрапічныя расліны патрабуюць больш нізкай тэмпературы (10—12° і ніжэй). Але на вокнах заўсёды на 4—5° халадней.

Улічваючы ўмовы памяшкання і прыродныя ўласцівасці, няцяжка падбраць лепшыя дэкаратыўныя расліны.

У аматыраў-кветаводаў нашай рэспублікі найбольш пашыраны наступныя пакаёвыя расліны: пеларгонія, прымула, гартэнзія, фікус, фуксія, філадэндрон, сталетнік, філакактус, драцена, бальзамін, аспарагус, ружа кітайская, мірта. Рэдка сустракаецца пакаёвы жасмін. Але пеларгонія, гартэнзія, фуксія маюць дэкаратыўны выгляд толькі на працягу лета і часткова восені, а бальзаміны — аднагодкі.

Асартымент пакаёвых раслін трэба расшыраць за кошт больш дэкаратыўных і карысных. Да дэкаратыўных адносяцца: усе пальмы, клівіі, агпантусы, амарылісы, некаторыя бегоніі, смоласемяннік, лігуструм кітайскі (у двух апошніх вельмі пахучыя кветкі). Да карысных — усе цытрусавыя: лімоны, цытроны, апельсіны, мандарыны, грэйпфруты. Яны-ж з'яўляюцца дэкаратыўнымі.

Многія новыя расліны можна набыць у трэсце зялёнага будаўніцтва г. Мінска, а таксама ў Батанічным садзе Акадэміі навук БССР.

У зімовы перыяд (снежань, студзень, люты) трэба сачыць, каб тэмпература ў пакоях не апускалася вельмі нізка. У моц-

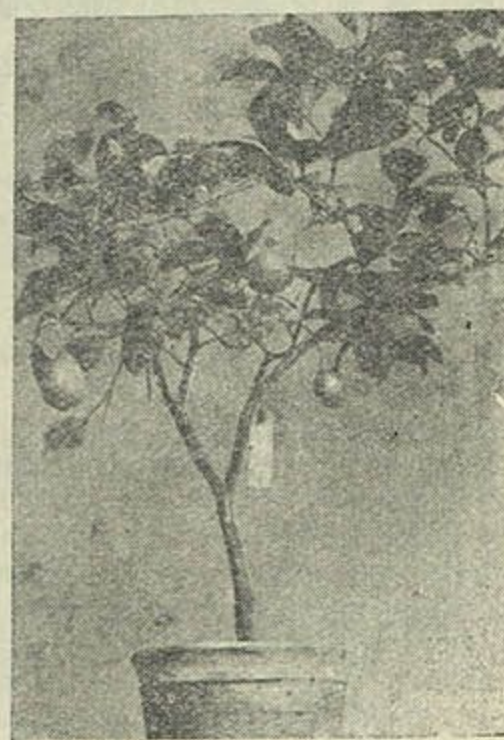

Л. Т. Каленчыц, работніца аранжарэі, за паліўкай кветак.
Фото П. Нікіціна

ныя маразы асабліва далікатныя (трапічныя) расліны трэба ставіць бліжэй да сярэдзіны пакоя, бо ў марозныя ночы калі вокан заўважаецца халоднае цячэнне паветра, зямля ў вазонах астывае, карэнні мерзнуць, і некаторыя расліны могуць загінуць.

Зімой большасць раслін знаходзіцца ў стане спакою, таму паліваць іх трэба асцярожна і па меры неабходнасці, вадой пакаёвай тэмпературы. Лепш трымаць зямлю сухэйшай, не даводзячы аднак да поўнага перасыхання. Як правіла, пры паліўцы трэба сачыць, каб вада прапітала ўвесь земляны ком і выступіла праз вадасточную адтуліну на паддон.

Пакаёвыя расліны трэба трымаць у чыстаце, раз у тыдзень мыць лісце з абодвух бакоў цёплай вадой, своєчасова прыбіраць пасохлыя галінкі, заўяўшае лісце.

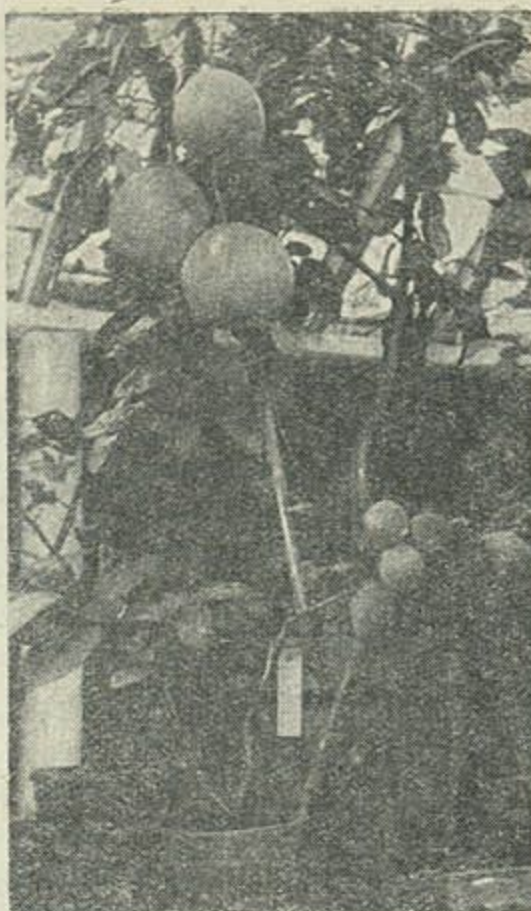
Лімон паўлаўскі.

Усе маладыя расліны маюць патрэбу ў штогодняй перасадцы. Лепшы час для перасадкі — сакавік, красавік. Наогул пакаё-

выя расліны трэба перыядычна перасаджваць. Аб неабходнасці перасадкі гаворыць спыненне росту, пажоўценне лісцяў або страта імі цёмназялёнай афарбоўкі, утварэнне недаразвітых парасткаў і лісцяў, вельмі дробных кветак, асыпанне кветак, скарачэнне перыяду цвіцця, выпіранне землянога кому з вазона, апляценне кому карэннем у выглядзе войлаку, непрыемны, кіслы пах зямлі.

Пры перасадцы перакульваюць вазон дагары дном і, злёгка пастукваючы яго аб стол, асцярожна вымаюць расліну. Драўляным калочкам асцярожна разрыхляюць зямлю, стараючыся не пашкодзіць карэння. Не трэба выкідаць усю старую зямлю і агаляць карэнне. Такое ўмяшанне ў жыццё расліны можа надоўга затрымаць яе рост і выклікаць захворванне.

Калі ёсць падгніўшае або мёртвае карэнне, то яго зразаюць вострым нажом, а месца зрэзу прысыпаюць тоўчаным вугальным парашком.

Грейпфрут — гібрыд апельсіна з лімонам.

Новы вазон, куды перасаджваюць расліну, павінен быць

чыстым і па дыяметру на 3—4 см больш папярэдняга. На дно вазона кладзецца чарапок выпуклым бокам уверх і засыпаецца слоем дрэнажу з буйназярністага пяску. На дрэнаж насыпаецца крыху зямлі. Расліну садзяць з такім разлікам, каб каранёвая шыйка (месца, дзе карэнне злучаецца са ствалам) была некалькі ніжэй краёў вазона. Па баках вазона паступова насыпаюць зямлю, злёгка пастукваючы дном па сталае. Зямля пры гэтым роўнамерна асядае і добра запаўняе пустоты паміж карэннем і сценкамі вазона. З краёў вазона зямля ўшчыльняецца плоскай драўлянай палачкай, а ўверсе — пальцамі. Пасля перасадкі расліну паліваюць так, каб земляны ком быў змочаны цалкам.

Для перасадкі многіх пакаёвых раслін, такіх як фуксія, пеларгонія, геліятроп, бегонія, рыхтуюць сумесь з 2 частак лёгкай дзярновай зямлі, 1 часткі парніковага перагною, 1 часткі лісцевяга перагною і 1 ча-

сткі буйназярністага пяску. Для пальмы, драцен (пасля 4-гадовага ўзросту) бяруць 5 частак дзярновай зямлі і 1 частку буйназярністага пяску. Для фікуса — 2 часткі дзярновай, 2 часткі лісцевай, 2 часткі тарфянай зямлі і 1 частку пяску. Для філадэндрона — 4 часткі тарфянай, 2 часткі дзярновай, 1 частку лісцевай зямлі і 1 частку пяску. Для многіх непатрабавальных раслін (аспідыстры, эвонімус, лігуструм) можна выкарыстаць зямлю з гародаў, асабліва тую, якая ў папярэднія гады ўгнайвалася, і дадаць да яе $\frac{1}{6}$ частку па аб'ёму буйназярністага пяску. Земляныя сумесі звычайна прадаюцца ў садоўніцтвах і ў кветкавых магазінах.

Калі прытрымлівацца прыведзеных тут элементарных парад, то аматары будуць мець у сябе добрыя пакаёвыя расліны.

П. ЛЯЎДАНСКАЯ,
навуковы супрацоўнік
Батанічнага саду
Акадэміі навук БССР

ПАРАДЫ ўРАЧА

Загартоўка арганізма і прастудныя захворванні

Вялікую ролю ў папярэджанні прастудных захворванняў адыгрывае разумная і рэгулярная загартоўка арганізма. Хто з нас не заўважаў, як хутка арганізм прыстасоўваецца да пэўных умоў. Уззяць к прыкладу першае купанне ў рацэ або ў моры. Вада адразу здаецца вельмі халоднай, і цела хутка пачынае дрыжэць. Пры кожным далейшым купанні вада здаецца ўсё цяплейшай, і неўзабаве пачынаеш заўважаць, што нават даволі працяглае знаходжанне ў вадзе не выклікае дрыготкі. Арганізм загартаваўся.

Тое-ж самае можна назіраць, калі чалавек выходзіць на вуліцу ў халоднае надвор'е. Людзі, якія вечна хутаюцца, лягчэй прастуджваюцца, чым тыя, якія паступова прывучаюцца пераносіць усякія атмасферныя ваганні як у холад, так і ў спёку.

Усім вядома, што людзі, якія займаюцца спортам, загартоўкай арганізма, радзей прастуджваюцца і хварэюць. Спартсмены заўсёды можна адрозніць па статнай выпраўцы, падцягнутасці і бадзёраму настрою. Уся костка-мышачная сістэма чалавека, яго органы кровазвароту, нервовая сістэма пад уплывам спартыўных практыкаванняў і загартоўвання арганізма працуюць значна лепш, чым у чалавека інертнага, які не сочыць за сабой.

Гартаваць арганізм трэба з маленства, паступова прывучаць дзіця да найбольшага знаходжання на свежым паветры. Зараз шырока практыкуецца метадычэння хворых дзяцей знаходжаннем на свежым паветры. У нашых лепшых здраўніцах лечаць паветрам ля мора. Дзеці і дарослыя ў любое надвор'е праводзяць цэлыя ночы на свежым павет-

ры. Зімой спяць у спальных мяшках. Гэты метадычэння пад адпаведным урачэбным кантролем дае вельмі добрыя вынікі.

Што можна зрабіць у хатніх умовах, каб засцерагчы арганізм ад прастудных захворванняў, якія выводзяць са строю вялікую колькасць людзей, асабліва ў пераходны асенне-зімовы перыяд?

Загартоўку арганізма трэба пачынаць з больш цёплай пары года — з лета. Вельмі карысна ранішняе зарадка — гімнастыка з воднымі працэдурамі: абціраннем цела халоднай вадой і выціраннем касматым ручніком да пачырванення скуры, што выклікае ўзмацненне кровазвароту, умацаванне мышачнай і нервовай сістэмы.

Вельмі карысны ранішнія і вячэрнія прагулкі на свежым паветры ў любое надвор'е. Іх таксама трэба праводзіць метадычна, не перагружаючы сябе і прымаючы пад увагу ўзрост. Для асоб старэй 50 год дастаткова прагулка на працягу гадзіны. Празмернае фізічнае напружанне выклікае нават у зусім здаровага чалавека недахоп кісларода, адышку, часам нават боль у вобласці сэрца ад недастатковага падводу крыві да мышцы, а таксама болі ў печані ад празмернага расцяжэння яе паверхні.

Зімой нельга адседжвацца ў гарача напаленых памяшканнях. Рэзкі пераход ад цяпла к холаду, хуткае астуджанне арганізма могуць выклікаць востры сезонны катар дыхальных шляхоў, бронхіт, грип, ангіну, запаленне сярэдняга вуха і г. д. Памяшканне, асабліва зімой, неабходна рэгулярна праветрываць, лепш за ўсё раніцай.

Асабістая гігіена цела — заняткі фізкультурай, прахладныя абціранні, марскія і рачныя купанні, паветраныя і сонечныя ванны, рэгулярныя прагулкі пеша, турызм, альпінізм — з'яўляюцца магутнымі фактарамі, якія загартоўваюць арганізм чалавека, засцерагаюць яго ад прастудных і іншых захворванняў.

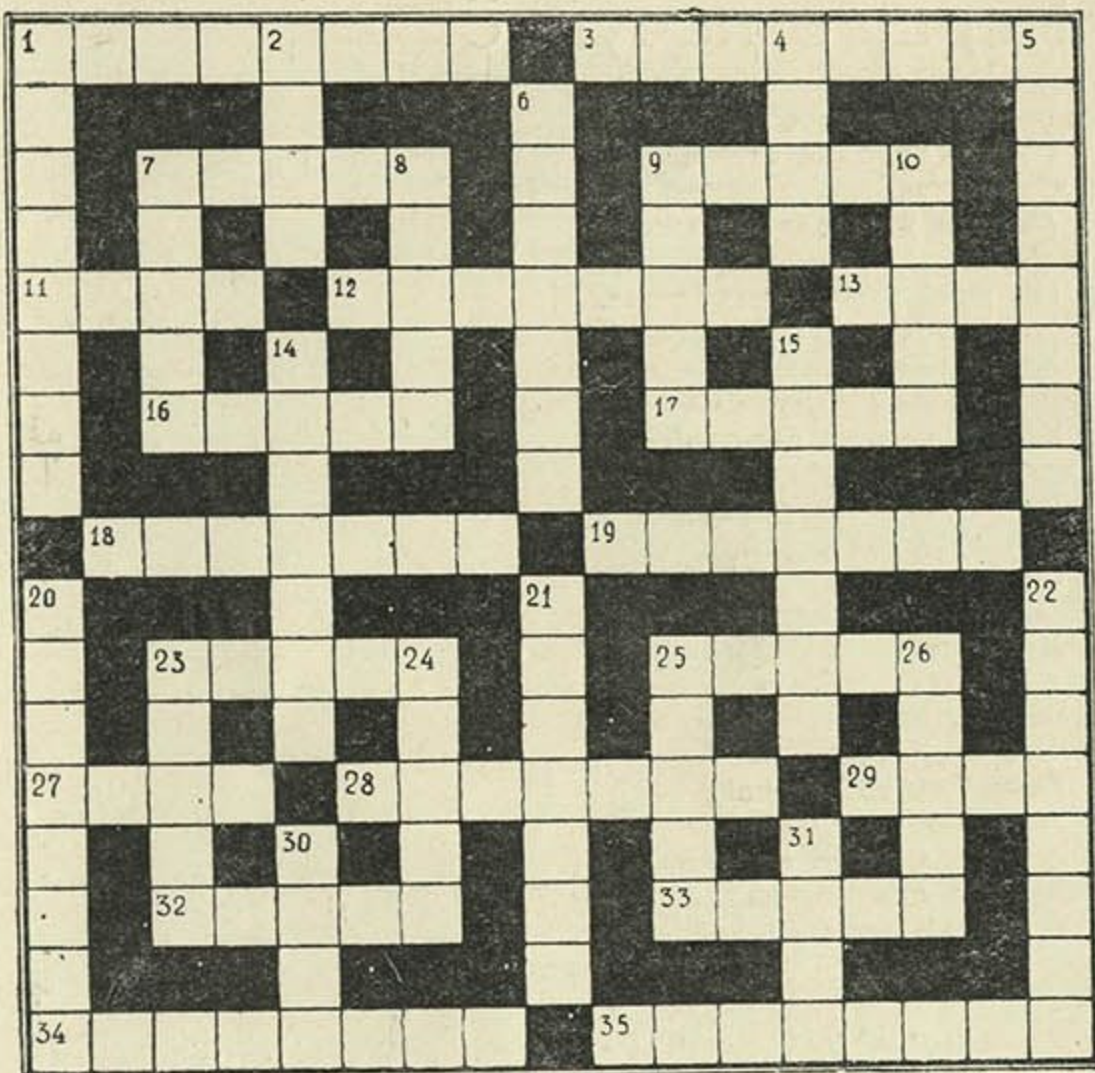
І. ЮФЕ

З вялікім уздымам змагаецца за датэрміновае выкананне пяцігадовага плана калектыву Мінскага завода медыцынскіх прыпаратаў. Мар'я Луцэвіч — лепшая ўпакоўшчыца фасавачнага цэха. Яна выпускае толькі выдатную прадукцыю, значна перавыконвае заданні. На здымку: М. Луцэвіч (злева) і майстар А. Касаткіна.

КРАСВОРД

Па гарызанталі: 1. Дадатковыя выбары. 3. Танец. 7. Прылада для кляпання касы. 9. Дудачка для прываблівання птушак. 11. Плоскі круг. 12. Якасць характару. 13. Грубы гатунак фаянсу. 16. Кветка. 17. Чалавек, запрэжаны ў двухколку. 18. Футаральчык з жэлаціну. 19. Развіццё асноўных дзеянняў у раманах. 23. Накладныя халявы. 25. Геаметрычнае цела. 27. Шапка. 28. Дарагая тканіна. 29. Паасобнае ўдыханне. 32. Невялікі драпежнік. 33. Народны артыст БССР. 34. Доўгі рад пакояў. 35. Графічнае ўпрыгожанне.

Па вертыкалі: 1. Дзесяць дзён якой-небудзь грамадскай кампаніі. 2. Молат для забіўкі паляў. 4. Назва марскіх заліваў на поўначы СССР. 5. Неабмежаваны правіцель. 6. Боль галавы. 7. Досыць, даволі. 8. Трапічная расліна. 9. Від баваўнапрадзільнай машыны. 10. Ядро какосавага арэха. 14. Дакумент аб заканчэнні навучальнай установы. 15. Італьянскі народны музычны інструмент. 20. Празрыстая папера. 21. Прынада. 22. Пустэльнік. 23. Смала для вырабу лакаў. 24. Найдрабнейшая распаленая частачка. 25. Друкарскі выраб. 26. Рускі даследчык Арктыкі. 30. Жывёла. 31. Курортны горад у Крыму.

Склала З. Пціцына

АДКАЗЫ НА КРАСВОРД, ЗМЕШЧАНЫ У № 12.

Па гарызанталі: 8. Украіна. 10. Шарнір. 11. Праліў. 12. Адамсіт. 14. Руда. 17. Анды. 19. Мінск. 21. Слоік. 22. Капсуль. 23. Баул. 26. Асот. 28. Ізатоп. 29. Ювенал. 30. Рант. 33. Ірак. 35. Піяніст. 37. Данія. 38. Тэзіс. 39. Этна. 41. Куст. 44. Яшчарка. 48. Саліст. 49. Ельнік. 50. Рагачоў.

Па вертыкалі: 1. Канін. 2. Мурманск. 3. Крона. 4. Сінус. 5. Капітэль. 6. Старт. 7. Парад. 9. Лімон. 13. Мансі. 15. Узда. 16. Амплітуда. 17. Акмалінск. 18. Дэпо. 20. Карозія. 21. Славіст. 23. Бар. 24. Рак. 25. Яна. 27. Тук. 31. Азот. 32. Анапа. 34. Аніс. 35. Пілястра. 36. Тэрапеўт. 40. Накал. 42. Ужвій. 43. Гліер. 45. Чарга. 46. Ранчо. 47. Альпы.

На першай старонцы вокладкі — выступленне хора калгаса «Новае жыццё» Тураўскага раёна.

Фото А. Дзітлава

На другой старонцы вокладкі — ля новагодняй ёлкі.

Фото К. Якубовіча

НОВАГОДНЯ ПАКЛОНЫ ЗАПРАВІЛАМ БЕЛАГА ДОМА

Мендэс-Франс, Адэнаўэр і іншыя з бонскай світы енчаць пад вокнамі Уол-стрыта.

Мал. М. Гурло

На чацвёртай старонцы вокладкі: «Зіма» — фотаэцюд А. Дзітлава.

Да нумара прыкладаецца выкрайка.

Адказы рэдактар А. П. УС. Рэдакцыйная калегія: К. А. АБУШЭНКА, М. Н. БАРСТОК, Г. Л. ДАЗОРЦАВА, А. Н. ЗАХАРАВА, М. Ф. НІКІФАРАВА, А. І. ФЕДАСЮК, В. І. ФІЛІПАВА.

АТ 09002

Журнал «Работница и крестьянка» на беларуском языке. Издание ЦК КП Белоруссии.

Падпісана да друку 10/І 55 г. Адрас рэдакцыі: Мінск, Праспект імя Сталіна. Дом друку. Пакой 23. Тэлефон 2-33-03.

Друкарня імя Сталіна. Мінск. Цана 1 руб. 80 кап.

Друк арк. 3. Аўт. арк. 4. Тыраж 100 000 экз. Заказ 910.

A painting of a winter scene. A child in a dark coat and hat walks through a snowy path in a forest. The trees are bare and the ground is covered in snow. The scene is painted in a soft, impressionistic style.

Першае пачуццё

Хлапчуку на двары,
Пэўна, холадна стала,
Бо дзяўчына
Малога ў слязах напаткала.
Каб уцешыць,
На рукі ўзяла асцярожна.
— Ну чаго-ж ты? Не плач.
Хлопцу-ж плакаць не можна.
Лепш да мамы хадзем —
Што стаяць на дарозе?
Ручанькы свае
Ты зусім замарозіў...
Ахінула хусцінай сваёй
Са стараннем.
Пасіনেўкыя ручкі сагрэла
Дыханнем.
Тыя пальчыкі дробныя
Перабірала —
І самой на душы
Гэтак хораша стала!
Прыгалубіла
З новым зусім непакоем,
Першы раз адчуваючы
Ў сэрцы такое...

Мік. Арочка